

☆ اُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ

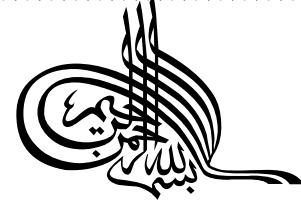
બચ્ચોં કો પજ્હાને કા તરીકા

મુરત્તિબ

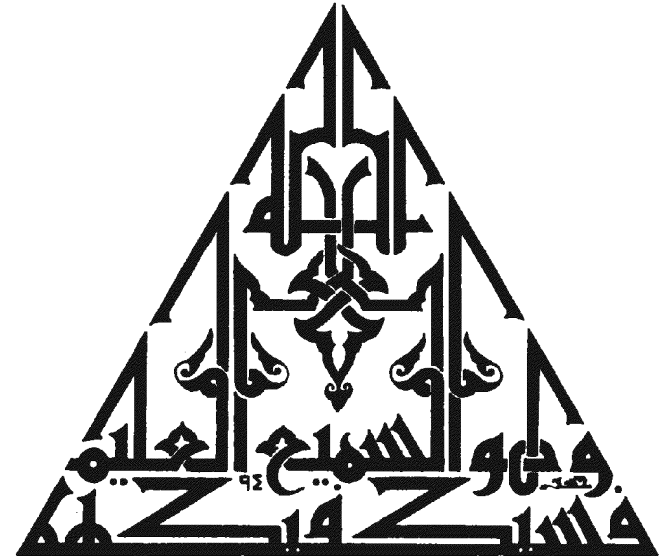
હઝરત મૌલાના ઇસ્માઈલ અહમદ સાહબ લૂલાત કાપોદ્રવી

નાશીર

નૂરાની મકાતિબ

નામે કિતાબ	બચ્ચોં કો પજ્હાને કા તરીકા
તાલીફ	હઝરત મૌલાના ઇસ્માઈલ અહમદ સાહબ લૂલાત કાપોદ્રવી
લિપયાંતર	મુફતી મુહંમદ અમીન
નાશીર	નૂરાની મકાતિબ
સને ઇશાઅત	૨૦૧૧

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

બિસ્મીહી તઆલા

الحمد لله رب العلمين و الصلوة و السلام على خاتم
النبيين سيدنا محمد و اله صحبه اجمعين، اما بعد:
હુઝૂર સલ. મુઅલિમ કામિલ બન કર તશરીફ
લાએ કુર્આને કરીમ કા મુઅલિમ હોના બેહતરીન
કામ હે.

કુર્આને કરીમ કી તઅલીમ, તદરીસ ઇન્સાન કો
રબ્બાની યઅની અલ્લાહ વાલા બના દેતી હે. ઇખ્લાસ
ઈસ્તિકામત કે સાથ છોટી છોટી બસ્તિયોં મેં રેહ કર
મુસલમાનોં કો ઇમાન વ દીન સિખાના યે ઇરતિદાદ કો
રોકને કી બેહતરીન મેહનત હે. જિસ તરહ દુન્યવી ઉમૂર
મેં આસાની કે લિયે નિતનયે તરીકે ઇજાદ હો રહે હેં
નયે નયે તઝરૂબાત કિયે જા રહે હેં, ઝરૂરી હે કે હાલાત
કો સામને રખ કર સહીહ દીન આમ ઉમ્મત તક
આસાની સે પહોંચાને કે લિયે આસાન, સહલ તરીકે
અપનાએ જાએં, ઇસી સિલસિલે કી એક કળી હે;

બિરાદરે મુકર્રમ મૌલાના ઇસ્માઈલ સાહબ લૂલાત
કાપોદ્રવી જો મકતબ કી તઅલીમ કે ઇસ દૌર કે મુજદીદ
કેહલાને કે કાબિલ હે, ઉન્હોંને યે રિસાલા મુરત્તબ
ફરમાયા હે. મુઅલિમીન હઝરાત ઉસકો સમઝ કર
મુસલમાન બચ્ચોં કો સહીહ દીન સિખાને કા અઝ્મે
મુસમ્મમ (પક્કા ઇરાદા) કરેં. બહોત હી ફાયદા હોગા
ઈન્શાઅલ્લાહુલ અઝીઝ.

બારી તઆલા મૌસૂફ મૌલાના કી ઇસ સઈ કો
કબૂલ ફરમાવે. આમીન..

મુફ્તી મહમૂદ બારડોલ્વી

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نحمده و نصلى على رسوله الكريم اما بعد: قال

رسول الله ﷺ خيركم من تعلم القرآن و علمه..

કાયદા પળહાને કા મક્સદ નાઝિરહ ખ્વાની કી સલાહિયત પૈદા કરના હે સિર્ફ કાયદે કે અલફાઝ રટા દેના નહીં હે. ઇસ મક્સદ કે લિયે મકાતિબ મેં મુખ્તલિફ કાયદે પળહાયે જા રહે હે. હમારે ગુજરાત મેં કાયદા પળહનેવાલે બચ્ચે કી ઉમ્મ ચાર સે પાંચ સાલ કી હોતી હે. ઇસ ઉમ્મ મેં તઅલીમ કે લિયે ઉનકે ફિતરી તકાઝોં કી રિઆયત નીઝ ઉનકી નફસિયાત કો સામને રખના નિહાયત ઝરૂરી હે ઇસ લિયે મુનાસિબ મઅલૂમ હુવા કે કાયદા પળહાને કા એક તરીકા પેશ કિયા જાએ. જિસમેં ઇન તમામ ઉમૂર કા લિહાઝ કિયા ગયા હો.

હઝરાત! આપકે સામને તઅલીમ કા યે તરીકા પેશ કરને કા મક્સદ હરગિઝ યે નહીં હે કે આજ તક આપ કિસી તરીકએ તઅલીમ સે નાવાકિફ થે બલકે દર અસ્લ બાત યે હે કે મૌજૂદહ ઝમાને મેં તરીકએ તઅલીમ કી નઈ

નઈ રાહેં સામને આ રહી હેં ઓર યે કોશિશ કી જા રહી હે કે મક્સદ કે હુસૂલ કે લિયે સહલ સે સહલ તરીન રાહ તલાશ કર કે તઅલીમ કે અચ્છે સે અચ્છે નતાઈજ બરઆમદ કિયે જાએ. ઇસી લિયે તો બરાએ મુઝાકરહ બાર બાર હમ જમા હોતે હેં તાકે આપકે મુઝાકરહ સે તરીકએ તઅલીમ કે કિસી એક નુકતે પર હમ ઇત્તેફાક કર કે ઉમ્મત કા અહમ સરમાયા યઅની બચ્ચોં પર મેહનત કર કે અફરાદ પૈદા કર સકે.

યે કિતાબ જિસકા નામ બચ્ચોં કો પળહાને કા તરીકા હે ઇસી સિલસિલે કી એક કળી હે. જિસમેં ઇસ બાત કી કોશિશ કી ગઈ હે કે બચ્ચે મેં શૌક ઓર દિલચસ્પી કે સાથ ઇસ્તેઅદાદ ઓર કુવ્વત પૈદા કી જાએ ઓર ઉનકે વકત કો મુફીદ સે મુફીદતર બનાયા જાએ.

મુઅલ્લિમીન હઝરાત સે ગુઝારિશ હે કે ઇસસે ભરપૂર ફાયદા ઉઠાએ ઓર ઇસમેં દર્જ તરીકે કા બાર બાર મુતાલઆ કરે ઓર ફિર ઇસકી રોશની મેં તઅલીમ દેં ઇન્શાઅલ્લાહ આપ મહસૂસ કરેંગે કે બચ્ચોં કી નાઝુક

તબિયત પર બિલ્કુલ બોઝ નહીં પળતા બલ્કે ઉનકો પળહેને મેં લઝઝત ભી આ રહી હે ઔર ઉનકી ઇસ્તેઅદાદ ભી બઢ રહી હે ઔર ઇસકી વજા સે ઇન્શાઅલ્લાહ માસૂમ બચ્ચોં કે લિયે સઝાએ જિસ્માની કી ભી ઝરૂરત નહીં પળેગી. ઉમ્મીદ હે કે મુઅલ્લિમીન હઝરાત મેરી ઇસ ગુઝારિશ કો કબૂલ ફરમાએંગે ઔર અપની દઅવાતે સાલિહા મેં યાદ રખેંગે.

આખિર મેં દુઆ કરતા હું કે અલ્લાહ જલ્લે શાનહૂ નાશિરીન કી જુમ્હા કોશિશોં કબૂલ ફરમાએ ઔર ઇસમેં કામ કરનેવાલી મુખ્લીસીન કી જમાઅત કો અપની રઝાએ કામિલહ સે સરફરાઝ ફરમાએ. આમીન..

ان ارید الا الاصلاح ما استطعت و ما توفیقی الا بالله علیہ

توکلت و الیه انیب-

ફકત વસ્સલામ

ઇસ્માઇલ અહમદ લૂલાત કાપોદ્રવી

નુકતોં કી પેહચાન

(૧) તખ્તએ સિયાહ (બોર્ડ) કા રોઝાના ઇસ્તેઅમાલ કરે.
(૨) લકીરેં બના કર નુકતોં કી પેહચાન ત્રીન અદદ તક ગિનતી કે સાથ, ઔર નુકતોં કી જગા (ઉપર, નીચે) બોલ કર સમઝાએ.
(૩) તમામ બચ્ચોં કો નુકતોં કી પેહચાન હો જાને કે બાદ આગે સબક પળહાએ

(૪) નુકતોં કે સાથ અલિફ લિખના સિખાએ, પેહલે હર બચ્ચે કો અપની સ્લેટ પર ૫ મરતબા ખળી લકીર બનાને કા કહે, ફિર નામ બતાએ કે: ઇસકો અલિફ કહા જાતા હે.

﴿પેહલા મજમૂઆ: ﴿ب، ت، ث﴾﴾

(૧) ત્રીનોં હુરૂફ કા તલફફુઝ જિસ તરહ લિખા હે, ઉસકે મુતાબિક પળહાએ.

(૨) બતાએ કે : (ب، ت، ث) ત્રીનોં કી શકલ એક હે, સિફ નુકતોં સે પેહચાન હો સકતી હે.

(૩) સમઝાએ કે: એક નુકતા નીચે હો તો (ب) ઉપર દો નુકતે હોં તો (ت) ઔર ઉપર ત્રીન નુકતે હોં તો (ث).

(૪) નુકતે બદલ કર હુરૂફ બનાના સિખાએ કે: (ب) કો (ت), (ت) કો (ث) કેસે બનાના? મુખ્તલિફ બચ્ચોં સે બોર્ડ પર મશક કરાએ.

(૫) સિહહતે અદાયગી કા ખૂબ ખ્યાલ રખે:

૧. બચ્ચે હુરફ કો ખીચ કર ન પળે, હુરફ કો ખીચને પર સખ્તી સે રોકે.

૨. (ب, ت, ث) કે અખીર મેં હમ્ઝા કી બૂ ન આએ.

૩. (ت) કો (ط) ન પળે, (ث) કો (س) ન પળે.

(ع) કાપી યા સ્લેટ પર ઉન હુરફ કી કિતાબત કી મશક કરાએ.

❦ દૂસરા મજમૂઆ: ع, ح, ج ❦

(૧) બચ્ચો કો સમજાએ કે: દેખો ઇન ત્રીનો કી શકલ ચક્કાં હે, સિફ નુક્તો કે ફર્ક સે પેહચાન હો સકતી હે.

(૨) બચ્ચો કો સહીહ તૌર પર પળના સિખાએ, સિહલતે અદાયગી કા ખૂબ ખ્યાલ રખે (ح) કો (ه) ઓર (ع) કો (ك) ન પળે.

(૩) (ع, ح) કો સહીહ અદા કરને કે લિય ઉસકે નિકલને કી જગા (બીચ હલક) ઓર (હલક કે ઉપર કા હિસ્સા) પર ઉગલી સે મુખ્તસરન બતાએ.

(૪) કાપી યા સ્લેટ પર ઉન હુરફ કી કિતાબત કી મશક કરાએ.

❦ ત્રીસરા મજમૂઆ: ج, د, ذ ❦

(૧) હમશક્લ હુરફ કા ફર્ક, નુક્તો કે ઝરિયે ઝહન નશી કરાએ, ચંદ બચ્ચો કો બ્લેક બોર્ડ પર ખળા કર કે કામ કરવાએ, ઓર પેહચાન કે બારે મેં સવાલાત કરે. દાલ કો ઝાલ કિસ તરહ બનાએંગે? ઝા કો રા કિસ તરહ બનાએંગે?

(૨) સિહલતે અદાયગી કા ખૂબ ખ્યાલ રખે, બચ્ચે (ز) કો (ژ) (ذ) કો (ذ) યા (ظ) ન પળે.

ઇસી અંદાઝ સે બાકી હુરફ યા તક પળાએ.

પેહલા કામ: હુરફ કી પેહચાન કરવાના, નુક્તો કા ફર્ક સમજાના.

દૂસરા કામ: સિહલતે અદાયગી કી તરફ તવજ્જુહ મરકૂઝ કરના, અદાયગી કા ફર્ક સમજાના ઓર તલફફૂઝ દુરસ્ત કરાના.

ત્રીસરા કામ: બ્લેકબોર્ડ પર હર બચ્ચે સે કામ કરવાના, ઓર તબ્દીલીએ નુકાત સે હુરફ બનવાના.

ચોથા કામ: સ્લેટ યા કાપી મેં કિતાબત સિખાના.

પાંચવા કામ: પૂરી તખ્તી પુખ્તા તૌર પર દેખ કર ઓર ઝબાની યાદ કરાના.

છટ્ટા કામ: તઅલીમી જાંચ કે લિયે મુખ્તલિફ મશકે કરવાના.

નોટ:

બાઝ મુદરિસીન અલિફ સે યા તક બ્લેકબોર્ડ પર લિખ કર રખ દેતે હે ઓર રોઝાના દો ચાર બચ્ચો કે પાસ પૂરી તખ્તી પળાતે હે જિસકી વજહ સે અલિફ સે યા તક બચ્ચે ઝબાની પળ લેતે હે લેકિન હુરફ કી શનાખ્ત નહી હોતી યે ગલત તરીકા હે ઇસ લિયે હુરફે તહજજી કો ચંદ મજમૂઆત પર તક્સીમ કિયા ગયા હે ઇસ લિયે સબક મજમૂઆં કે એઅતેબાર સે પળાએ.

માહે જૂન કે (૨૫) ઓર જૂલાઈ કે (૧૦) દિલ કુલ ૩૫

દિન મેં યે આઠો મજમૂઓ કે હુરફ કી શનાખત ઓર કિતાબત સિખાએ. પાંચ રોઝ તરતીબે મોઅજમી કે એઅતેબાર સે હુરફ કી શનાખત કરાએ.

(તરતીબે મોઅજમી)

હુરફ કી શનાખત કે લિયે તરતીબે મોઅજમી બહોત મુકીદ હે. અલિફ સે યા તક પૂરી તખ્તી બ્લેકબોર્ડ પર લિખ કર બચ્ચો સે સવાલ કરે કે પેહલી લકીર મેં બગૈર નુકતે વાલે હુરફ કોન કોન સે હે? ઇસ તરહ હર લકીર કે મુતઅલ્લિક સવાલ કર કે બચ્ચો સે જવાબ તલબ કરે. ફિર સ્લેટ મેં બગૈર નુકતેવાલે હુરફ લિખને કો કહે. દૂસરે રોઝ ઇસી તરતીબ સે નુકતેવાલે હુરફ નિકલવાએ. ઓર લિખને કા મુકલ્લફ બનાએ. (પાંચ રોઝ અમેં પૂરી તરતીબ મુકમ્મલ કરે)

અલગર્ઝ નુકતોં કી પેહચાન ઓર પેહલે દો સબક ચાલીસ દિન મેં મુકમ્મલ કરાએ. વાઝેહ રહે કે યે નિસાબ જમાઅત નંબર એક કે લિયે હે. અગર ચાર સાલ કા બચ્ચા મદ્રસે મેં આ રહા હે ઓર ઊસકા દાખ્લા મુસ્તકિલ મદ્રસે મેં નહીં હુવા બલ્કે બાલવાડી મેં હે યઅની હુરફ શનાસી કી જમાઅત મેં હે તો યે દોનોં અસ્બાક ૬૦ સે ૭૦ દિન મેં પૂરે હો સકતે હે.

﴿મુરક્કબાત પળાને કી તરતીબ﴾

અરબી ઝુબાન મેં અકષર હુરફ જબ આપસ મેં એક દૂસરે સે મિલતે હેં તો ઊંકી શકલે બદલ જાતી હેં ઇસ લિયે મુફરદાત કી મદદ સે મુરક્કબાત મેં હુરફ કી શકલે બ્લેકબોર્ડ કે ઇસ્તેઅમાલ સે ખૂબ અચ્છી તરહ સમજાએ. મુરક્કબાત મેં હુરફ કી શકલે સમજાને કે લિયે:

(૧) પેહલે હુરફ કી અસલી શકલ (મુફરદ હુરફ) કે મુકાબ્લે મેં ઊંકી (મુરક્કબાત મેં) ઇબ્તિદાઈ, દરમિયાની ઓર આખરી શકલોં કા એક ખાકા બતાએ.

(૨) મજમૂએ કે એઅતેબાર સે સબક પળાએ. મજમૂએ યે હેં. (અલિફ, લામ) (ب ت ث ن ی) (ف ق) (ح خ) (ک م ه) (ع غ) (ط ظ) (س ش ص ض) (و ز) (૩) (અલિફ, લામ) ઇન દોનોં કી શકલે ઇસ તરહ સે સમજાએ કે બચ્ચે પેહચાન લેં કે (ل) મેં લામ કહાં તક હે. ઓર અલિફ કહાં તક.

(૪) (ب ت ث) મુફરદાત મેં હમ શકલ હેં, લેકિન મુરક્કબાત મેં (ن ی) ભી ઇનહી કી હમ શક્લ હોતે હેં, સિફ નુકતોં સે ફર્ક હોતા હે. ઇન પાંચ હુરફ કી ઇબ્તિદાઈ શકલ, ઓર દરમિયાની શક્લ યક્સાં હોતી હે. અલબત્તા આખરી શકલ મુફરદાત કી તરહ હોતી હે.

(પ) ઇસ તરહ હર મજમૂએ કો સમજા કરપળાએ. ઔર સમજાએ કે નુકતો કી તઅદાદ ઔર ઉપર નીચે હોને સે હર હર્ફ કા ઇમ્તિયાઝ હોતા હે.

(દ) ઉસકે બાદ કુર્આને કરીમ મેં મશક કરાઈ જાએ. ચંદ સતરેં તખ્તે પર લિખ કર બચ્ચો સે કહે: યે તમામ હુરૂફ પેહયાનો, જો ન પેહયાન પાએ ઉસે મુરક્કબ હુરૂફ કી શકલોં મેં તલાશ કરને કા કહા જાએ. યે કામ તમામ બચ્ચો સે અલગ અલગ કરાયા જાએ, તાકે તમામ હુરૂફ કી મુખ્તલિફ શકલોં કી પેહયાન મેં પુખ્તા ઇસ્તેઅદાદ પૈદા હો જાએ, ઔર યે કુર્આન પળાને કી પેહલી સીળી હે.

(૭) મુરક્કબાત કા બયાન ૩૫ રોઝ મેં મુકમ્મલ કિયા જા સકતા હે. તીનોં અસ્બાક ૭૫ દિન મેં મુકમ્મલ હોંગે.

❖ હરકાત કા બયાન ❖

૪ ચાર કામ કરાએ (૧) હરકાત કી પેહયાન (૨) તમામ હુરૂફ કી રવાં (૩) દો હર્ફી, તીન હર્ફી, ચાર હર્ફી અલફાઝ કી મશક (૪) નુકતે ઔર હુરૂફ, ફિર હરકાત કી તબ્દીલી કર કે એક લફ્ઝ સે કઈ અલફાઝ બનવાના.

(૧) હરકાત કી પેહયાન કરાને કા તરીકા

૧. તીનોં હરકતોં કે (નામ, શફ્લ ઔર જગા) સમજાએ.

૨. બતાએ કે (ઝબર, ઝેર)કી એક હી શફ્લ હોતી હે, જગા કા

ફર્ફ હોતા હે.

૩. સમજાએ કે જિસ હર્ફ પર કોઈ સી ભી હરકત હો ઉસકો મુતહર્રિક કેહતે હેં.

૪. બચ્ચે ઝબર કો (જબર) ઔર ઝેર કો (જેર) ન બોલેં.

૫. બોર્ડ પર ખળા કર કે કહે કે : મસલન (J) લિખો, ઉસકો ઝબર કી હરકત દો, યા ઝેર યા પેશ કી હરકત દો. ઇસી તરહ સે તમામ બચ્ચો કે પાસ ફરદન ફરદન કામ કરવાએ.

દ. સવાલાત કરેં : (૧) હરકાત કિસકો કેહતે હેં? (૨) હરકાત કિતની હેં? (૩) ઝબર કો કયા કેહતે હેં? ઝેર કો કયા કેહતે હેં? પેશ કો કયા કેહતે હેં? (૪) ઝબર કહાં આતા હે? ઝેર કહાં આતા હે? પેશ કહાં આતા હે?

૭. ચંદ હુરૂફ બોર્ડ પર લિખ કર બચ્ચો સે કહે: કાપીમે ઇન તમામ હુરૂફ કો ઝબર કી, યા ઝેર કી યા પેશ કી હરકત દો.

❖ ઝબર કી તખ્તી કી હિજ્જે ઔર રવાં કરાને કા તરીકા ❖

(૧) અલિફ સે યા તક પૂરી તખ્તી હિજ્જે કે સાથ પળાએ. ઔર ઝબર કો જલ્દી પળાને કી હિદાયત દેં.

(૨) તમામ બચ્ચો સે હિજ્જે સુન લેને કે બાદ રવાં કી મશક ઝિયાદહ સે ઝિયાદહ કરાએ.

(૩) રવાં કી મશક કરાને કા તરીકા: એક બચ્ચે કો ખળા કર કે ઉસકે પાસ કોઈ એક હર્ફ બોર્ડ પર લિખવાએ, મિસાલ કે તોર

પર કહે: (م) લિખો. અબ ઉસકો પળહો કયા હે? જવાબ (મીમ હે) અબ ઉસકો (م) બનાઓ, ફિર દોબારા હરકત કો મિટા કર પળહો, ઈસ તરહ મુખ્તલિફ હુરફ લિખવા કર બચ્ચો કો સમજાએ કે: હર્ફ કો હરકત કે બગૈર કિસ તરહ પળહા જાતા હે. ઔર હરકત કે સાથ કિસ તરહ પળહા જાતા હે.

(૪) ઝબર કી હરકત વાલે દો હર્ફી તીન હર્ફી ઔર ચાર હર્ફી અલફાઝ કી મશક કરાને કા તરીકા : જબ તમામ બચ્ચે ઝબર કી હરકત કો બિલા તઅમ્મુલ રવાં પળહને લગેં તો અબ દો હર્ફી ફિર તીન હર્ફી અલફાઝ કી મશક કરાએ : (૧) મસલન: (سَل) લિખે ઔર કિસી બચ્ચે સે પળહાએ, ફિર સીન પર ઝબર કી હરકત લગાએ (سَل) ઔર કહે કોનરવાં પળહેગા? ફિર લામ પર ઝબર કી હરકત લગાએ (سَل) ઔર રવાં પળહાએ, ફિર પૂરે લફઝ કો રવાં પળહને કા કહે, ફિર હિજ્જે કરવાએ. (૨) ઈસ તરહ સે દો હરફી કઈ અલફાઝ કી મશક કરાએ. (૩) ફિર તીન હર્ફી કી મશક કરાએ, મસલન: (جَعَل) લિખે ઔર સવાલ કરે: કે ઈસ લફઝ મેં કિતને હુરફ હે? કોનસે હે? ફિર હરકતોં કે બારે મેં સવાલ કરે, ફિર બચ્ચે કે પાસ પેહલે હર્ફ કી રવાં પળહાએ, ઈસી તરહ દૂસરે હર્ફ કી રવાં, ફિર તીસરે હર્ફ કી રવાં, ફિર પેહલે દો કી રવાં પળહાએ. ફિર આખરી દો કી, ફિર અખીર મેં પુરે અલફાઝ પળહાએ. (૪) મઝકૂરહ તરીકે કે મુતાબિક

બ્લેકબોર્ડ પર રોઝાના બીસ મિસાલેં હલ કરાએ, ઔર હર દિન કમ અઝ કમ પાંચ બચ્ચો કે પાસ બોર્ડ પર દસ દસ મિનટ મેહનત કરાએ. ઈસ તરહ સે રોઝાના ૫ પર ખુસૂસી મેહનત ઔર બકીયહ પર ઉમૂમી મેહનત હોગી. (૫) એક હફ્તે કે બાદ કમઝોર બચ્ચો કો ઘ્યાન મેં રખ કર ઉન પર ખુસૂસી મેહનત કી જાએ.

.....﴿ ૫ ﴾ નુકતે ઔર હુરફ કી તબ્દીલી કર કે એક લફઝ સે કઈ અલફાઝ બનવાના.

(૧) ચંદ અય્યામ ઈસ તરહ મેહનત કરાને કે બાદ જબ બચ્ચો મેં સમજ પૈદા હો જાએ, તો અબ મેહનત કી તરતીબ બદલ દે, મસલન: એક લફઝ (فَعَلَ) બોર્ડ પર લિખે ઔર કિસી બચ્ચે કે પાસ રવાં પળહાએ, જબ પળહ લે તો પીછે સે ઉલટા પળહાએ, ફિર હુરફ કે નીચે નંબરાત કી તબ્દીલી ઔર હુરફ કી તબ્દીલી સે મુખ્તલિફ અલફાઝ બના કર પળહાએ, ઉસસે બચ્ચો કી સમજ મેં કાફી ઈઝાફા હોગા. ઔર ગૌરો ફિક્ક કા આદી બનેગા. (૨) લફઝ કે નુકતાં કી તબ્દીલી કે સાથ ભી મશક કરાએ (૩) બચ્ચો મેં ઝબર કા બયાન પળહને કી કુવ્વત પૈદા કી જાએ, ઈસ તૌર પર કે હર બચ્ચા પાંચ સેકંડ મેં એક તીન હરફી લફઝ બગૈર સોચે સહીહ પળહ લે, ઈસ લિયે ઝબર કા બયાન કમ અઝ કમ એક મહીના પળહાયા જાએ. (૪) યે કોશિશ ભી કી જાએ કે:

ઝબર કી હરકતવાલા કોઈ ભી લફઝ કુર્આને કરીમ મેં યા કહી ભી હો, બચ્ચા પળ સકે. (૫) ઝબર કે બયાન મેં ઇસ્તેઅદાદ પૈદા હો જાને કી વજા સે ઝેર ઔર પેશ કા બયાન સાબિકા હિદાયતોં કે મુતાબિક સિર્ફ એક હફતે મેં પૂરા હો સકતા હે. (૬) જૈસે ઝબર કે બયાન મેં હુરૂફ ઔર નુકતોં કી તબ્દીલી સે અલફઝ બનાતે થે ઇસી તરહ ઇન દોનોં (ઝેર, પેશ) મેં હરકાત કી તબ્દીલી સે મુખ્તલિફ અલફઝ બચ્ચો સે બનવાએ. (૭) ઉસકે બાદ મુતહર્રિક કલિમાત પારએ અમ્મ મેં તલાશ કરવાએ ઔર પળાવાએ તાકે બચ્ચે કી ઇસ્તેઅદાદ કા અંદાજા હો.

❖ હરકાત કા બયાન પળાને સે પેહલે ચંદ ગુઝારિશાત ❖

- (૧) બાઝ બચ્ચે કિસી ઝહની પરેશાની કા શિકાર હોતે હે, જિસકી વજા સે જલ્દ સમઝ નહીં પાતે, ઉનકે બારે મેં કુંદ ઝહન હોને કા ફેસ્લા કર કે ઉન પર સે તવજ્જુહ ન હટાએ.
- (૨) સિહહતે અદાયગી કા ખૂબ ખ્યાલ રખે, ઔર બચ્ચો કો સહીહ તલફ્ફુઝ કા આદી બનાએ.
- (૩) હરકાત કો ખીચ કર પળાને સે રોકે ઔર જલ્દી પળાને કી ખૂબ તાકીદ કરે, ઇસ મામલે મેં રિઆયત ન કરે.
- (૪) હરકાત કો જલ્દ અદા કરને કી વજા સે ઝટકે કી આવાઝ પૈદા હોને સે ભી રોકે.
- (૫) અરબી લેહજે કે મુવાફિક મઅરૂફ પળાને કી આદત ડાલે,

મજહૂલ પળાને સે રોકે.

- (૬) ઇસી તરહ પુર હુરૂફ કો પુર ઔર બારીક કો બારીક પળાને કી તાકીદ ફરમાએ.
- (૭) બચ્ચે જબ હિજ્જે કા તરીકા સિખ લેં તો ઝિયાદહ રવાં કી મશક કરાએ ઔર બિલા તઅમ્મુલ રવાં પળાને કા આદી બનાએ, વરના આગે ચલ કર રવાં કા લાના મુશકિલ હોગા.
- (૮) અલગઝ બચ્ચો મેં રવાની સે પળાને કી સલાહિયત પૈદા હો જાના ઇસ તરીકએ તઅલીમ કા અસ્લ મક્સૂદ હે, હિજ્જે કરવાના મક્સૂદ નહીં, ઇસી તરહ કોઈ ભી કાઈદહ પઢાના અસ્લ મક્સૂદ નહીં બલકે ઇસ તોર પર કે (કાઈદહ પળાના) નાઝિરહ કુર્આન ખ્વાની કા વસીલા હે.

❖ તન્વીન કા બયાન ❖

ત્રીન કામ મદે નઝર રખેં (૧) તન્વીન કી પેહયાન કરાના (૨) હરકાત ઔર તન્વીન કા ફર્ક સમજાના (૩) મુનવ્વન કે પળાને કા તરીકા સિખાના, હિજ્જે ઔર રવાં.

..... ❖ તન્વીન કી પેહયાન કરાના ❖

- (૧) પેહલે બ્લેકબોર્ડ પર દો નકશે બનાએ, એક હરકાત કા, દૂસરા તન્વીન કા.
- (૨) સમજાએ કે: એક ઝબર એક ઝેર ઔર એક પેશ કો હરકત કેહતે હે, તો કયા આપ જાનતે હે કે: દો ઝબર દો ઝેર ઔર દો

પેશ કો કયા કેહતે હૈં? ઉસકો તન્વીન કેહતે હૈં.

(૩) સમજાએ કે એક ઝબર કે સાથ દૂસરા ઝબર મિલા દેં તો ઉસકો દો ઝબર કી તન્વીન કહેંગે. ઔર એક ઝેર કે સાથ દૂસરા ઝેર મિલાએં તો ઉસકો દો ઝેર કી તન્વીન કહેંગે, ઇસી તરહ પેશ કા બતાએં, નીઝ બતાએં કે દો પેશ કી તન્વીન દો તરહ સે લિખી જાતી હે.

(૪) સમજાને કા એક તરીકા યે હે કે: તખ્તે પર ઝબર કી હરકત લિખે, ફિર બચ્ચો સે સવાલ કરે: યે કયા હે? જવાબ દેંગે: ઝબર કી હરકત હે, તો અબ દૂસરી તરહ દો ઝબર કી તન્વીન લિખે ઔર સવાલ કરે: બતાઓ યે કયા હે?

(૫) જબ બચ્ચે તન્વીન સમજ લેં તો અબ બતાએં કે: જિસ તરહ ઝબર, ઝેર ઔર પેશવાલે હર્ફ કો (મુતહરિફ) કેહતે હૈં, ઇસી તરહ તન્વીનવાલે હર્ફ કો (મુનવ્વન) કેહતે હૈં.

(૬) બોર્ડ પર એક લફઝ લિખે, મસલન: **عبد** ફિર દાલ પર ગોલ દાઈરહ બના કર કહે: દેખો દાલ પર દો ઝબર કી તન્વીન હે, ઇસ લિયે દાલ મુનવ્વન હે. ઇસી તરહ ચંદ ઔર મિસાલોં સે સમજાએં.

..... ❁ હરકાત ઔર તન્વીન કા ફર્ક સમજાના ❁

વોહ યે કે હરકાત (પેહલે હર્ફ, દરમિયાની ઔર આખરી) હર હર્ફ પર આતી હે, ઔર તન્વીન સિર્ફ ઔર સિર્ફ

(આખરી હર્ફ) પર હી આતી હે.

..... ❁ મુનવ્વન કે પળાને કા તરીકા સિખાના, હિજ્જે ઔર રવાં ❁

(૧) પેહલે દો ઝબર કી તન્વીન કી પૂરી તખ્તી હિજ્જે, ઔર રવાં પળાએં.

(૨) યે સમજાએં કે : દો ઝબર કે સાથ અલિફ લિખા જાતા હે, લેકિન પળા નહીં જાતા, યઅની હિજ્જે મેં ઉસકા નામ નહીં લિયા જાતા.

(૩) યે બતાએં કે: ગોલ તા પર દોઝબર કી તન્વીન કે સાથ અલિફ નહીં લિખા જાતા.

(૪) વાઝેહ રહે કે તન્વીન કી તખ્તી કો રવાં પઢને કે દો કાયદે હૈં એક ઇઝહાર એક ઇખ્શા દોનોં તરહ પળાને કી મશ્ક કરાએં. બાકી યે અમ્ર કે ઇઝહાર કે સાથ કબ પઢા કરતે હૈં ઔર ઇખ્શા કે સાથ કિસ મકામ પર ઉસકા બયાન આખિર મેં આએગા ઇન્શાઅલ્લાહ..

નોટ:

તન્વીન કા બયાન ભી ઇસ તરહ સમજા કર પળાએં કે બચ્ચો મેં એસી ઇસ્તેઅદાદ હો જાએ કે જો કલિમાત સિર્ફ હરકાત ઔર તન્વીન સે મુરક્કબ હોં કુર્આન મજીદ કે હર એક મકામ સે બિલા તકલ્લુફ પળા સકેં.

જઝમ કા બયાન

પાંચ ઉમૂર પર મેહનત કરે (૧) જઝમ કી પેહયાન (૨) સાકિન બનાને કા તરીકા (૩) સાકિન હુરફ પળાને કા તરીકા ઓર કાયદા (૪) તીન હફી ફિર ચાર હફી સાકિન અલફાઝ કી મશક (૫) હરકાત ઓર જઝમ કી તબ્દીલી કર કે મુખ્તલિફ અલફાઝ કી મશક.

❖❖ બોર્ડ પર તીન નકશે બનાએ : પેહલે મેં (ب) મુતહરિફ તીનોં હરકતોં સે, દૂસરે મેં (ب) પર તીનોં તન્વીન, તીસરે પર (ب) પર જઝમ.

ب	ب	ب	ب	ب	ب

❖❖ બચ્ચોં કો સમજાએ કે :

..... દેખો પેહલે નકશે મેં તીનોં બા મુતહરિફ હે, ફિર સવાલ કરે: પેહલે પર કોનસી હરકત હે? દૂસરે ઓર તીસરે પર કોનસી હરકત હે?

..... ઈસી તરહ દૂસરે નકશે મેં તીનોં બા મુનવ્વન હે, લેકિન તીસરે નકશે મેં બા પર દાલ જૈસા હે ઉસકો જઝમ કેહતે હે, ફિર મુખ્તલિફ હુરફ પર જઝમ લગા કર ઉસી તરહ સમજાએ, ઓર ઉનકો કાપી મેં લિખને કો કહે.

.....❖ સાકિન બનાને કા તરીકા સમજાએ❖

(૧) જઝમ કી શકલ ઝહન નશી કરાને કે બાદ બતાએ કે

જઝમવાલે હફ કો સાકિન કેહતે હે, જિસ તરહ હરકતવાલે હફ કો મુતહરિફ તન્વીનવાલે કો મુનવ્વન.

(૨) બોર્ડ પર બચ્ચોં સે મશક કરાએ, મસલન: એક બચ્ચે સે કહે (س) મુતહરિફ લિખો, અબ ઉસ (س) કો સાકિન બનાઓ, કઈ હુરફ કી ઈસ તરહ મશક કરાએ.

(૩) ચંદ હુરફ બોર્ડ પર લિખ કર કહે: અપની કાપી યા સ્લેટ પર યે હુરફ લિખ કર સાકિન બનાએ.

(૪) મહીને મેં એક બાર સવાલનામે કે ઝરિયે હોનેવાલે બયાનાત કી જાંચ ભી કર લે

.....❖ સાકિન હુરફ પળાને કા તરીકા ઓર કાયદા બતાએ❖

(૧) બ્લેકબોર્ડ પર એક નકશે મેં કોઈ હફ (ف) મુતહરિફ ઓર મુનવ્વન લિખ કર રવાં પળાએ, ફિર દૂસરે નકશે મેં (ف) પર જઝમ લગા કર સમજાએ કે: દેખો જિસ હફ પર જઝમ હો ઉસકો તનહા નહી પળહ સકતે, બલકે ઉસસે પેહલે એક હફ કો મિલા કર પળહેંગે, કોઈ ભી એક હફ મિલાના પળેગા. મસલન ફા સાકિન હે ઉસસે પેહલે તા મુતહરિફ લગા કર પળહતે હે.

ف	ف	ف	ف	ف	ف

(૨) ચંદ મિસાલોં સે સાકિન હફ પળાને કા તરીકા સમજાએ ઓર હિજ્જે રવાં કી ખૂબ મશક કરાએ.

❖ ત્રીન હફી ફિર ચાર હફી સાકિન અલફાઝ કી મશક કરવાએ ❖
(૧) ફિર ત્રીન હફી કી મશક કરાએ, પેહલે એસી મિસાલોં કે ઝરિયે જિસમેં દરમિયાની હફ પર જઝૂમ હો, ફિર આખરી હફ પર જઝૂમ હો, ફિર ડબલ જઝૂમ વાલી મિસાલોં સે બચ્ચોં મેં ઇતની ઇસ્તેઅદાદ પૈદા કી જાએ કે કુર્આને પાક મેં સે કોઈ ભી મજઝૂમ કલિમહ પળહ સકે.

નોટ : સાકિન હફ કે અદા કરતે વકત બચ્ચા ઝબાન ન હિલાએ યઅની હરકત કી બૂ ન આએ ઉસકા ખાસ ખ્યાલ રખે, જૈસે ું કો પળહતે વકત ું કી આવાઝ ન આની ચાહિયે. નીઝ ૨૦ સે ૨૫ રોઝ મેં યે બયાન મુકમ્મલ કરાએ.

❖ અલિફ મદહ કા બયાન ❖

ત્રીન કામ મદે નઝર રખે (૧) ઝબર ઓર અલિફ મદહ કા ફક્ર ઓર ઉસકી અદાયગી કા તરીકા બતાએ (૨) અલિફ મદહ કા કાયદા મિસાલોં સે ઝહનનશી કરાએ (૩) કાયદે કી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ.

૧. બ્લેક બોર્ડ પર હુરૂફે મદહ લિખે (۱-و-ی)

૨. સમજાએ કે મદ યઅની ખીયના, ઓર ઉનતીસ હુરૂફ મેં સે સિફ ત્રીન હુરૂફ, હુરૂફે મદ હે, દેખો બોર્ડ પર લિખે હુવે હે, પળહો.: (અલિફ મદહ, વાવ મદહ, યા મદહ)

❖ અલિફ મદહ કા કાયદા મિસાલોં સે ઝહન નશી કરાએ ❖

(૧) બચ્ચોં સે કહે કે: આજ હમ સિફ (અલિફ મદહ) કો સમજતે હે : ફિર બોર્ડ પર મસલન (ت) લિખે, ઓર સવાલ કરે કે : ઇસકો પળહો કયા લિખા હે? જવાબ દેને કે બાદ એક અલિફ બળહા દે, ઓર કહે પળહો : તા અલિફ મદહ તા, સમજાએ કે અલિફ બળહાને કે બાદ થોળા ખીચ કર પળહના હે, ફિર અલિફ મિટા કર બગૈર ખીચે પળહના બતાએ.

(૨) ઇસી તરહ ચંદ ઓર મિસાલોં સે હફે મુતહર્રિક બગૈર અલિફ મદહ કે, ઓર અલિફ મદહ લગા કર પળહના સમજજાએ, ઓર બોર્ડ કા ઇસ્તેઅમાલ કરે, મસલન લિખે (غاسق) ઓર બચ્ચોં સે પળહવાએ, ફિર કહે અલિફ મદહ કે બગૈર પળહો (غسق) ઇસી તરહ (خَدَع) પળહવાએ, ફિર કહે : ખા કે બાદ અલિફ મદહ લગા કર પળહો. (خَادَع).

..... ❖ અલિફ મદહ કા કાયદા અચ્છી તરહ સમજાને કે બાદ યાદ કરાએ ❖

..... કાયદા સમજ લેં ફિર ઉસકી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ.

નોટ:

સાત પુર હુરૂફ કે બાદ અલિફ પુર હોગા, ઇસી તરહ રા કે બાદ, ઓર બાકી હુરૂફ કે બાદ બારીક હોગા. સાત પુર હુરૂફ : (خ ص ض ط ظ غ ق)

❖ વાવ મદહ, યા મદહ કા બયાન ❖

ચાર કા કરને હેં (૧) પેશ ઔર વાવ મદહ કા ફર્ક સમજાના (૨) મિસાલોં સે વાવ મદહ કા કાયદા સમજાના (૩) કાયદે કી તઅબીર ઝુબાની કરાના (૪) સિહહતે અદાયગી કા ખ્યાલ રખના.

.....❖ પેશ ઔર વાવ મદહ કા ફર્ક ઔર ઉસકા ફર્ક સમજાના ❖

(૧) મસલન: બ્લેકબોર્ડ પર લિખેં (نُ) ઔર બચ્ચોં સે કહેં: રવાં પળહો, દેખો પેશ કો ખીચ કર નહીં પળહા જાતા.

(૨) ફિર બોર્ડ પર લિખેં (نُو) ઔર બચ્ચોં સે કહેં : દેખો પેશ કો ખીચ કર નહીં પળહા જાતા, લેકિન જબ વાવ સાકિન સે પેહલે પેશ હો તો, ઉસકો ખીચ કર પળહતે હેં.

(૩) ઇસ બાત કો અચ્છી તરહ સમજાને કે બાદ બોર્ડ પર પૂરી તખ્તી (أَوْ بُوتُو) લિખેં. ઔર ઉસકી અદાયગી સિખાએ, ઔર બચ્ચોં સે બાર બાર સવાલ કરેં : પેશ કો કિસ તરહ પળહા જાતા હે? પેશ કે બાદ વાવ સાકિન હો તો પેશ કિસ તરહ પળહા જાતા હે? યહાં પર પેશ કો ખીચ કર કયું પળહતે હેં? વાવ સાકિન ન હો તો પેશ કો કિસ તરહ પળહેંગે?

.....❖ મિસાલોં સે વાવ મદહ કા કાયદા સમજાના ❖

(૧) બોર્ડ પર ત્રીન મિસાલેં લિખેં : (نُورُ , حَوْلُ , طُوفُ)

(૨) બચ્ચોં કો સમજાએ કે વાવ મદહ કે લિયે દો ચીઝેં ઝરૂરી હેં

: (૧) વાવ સાકિન હો (૨) વાવ સાકિન સે પેહલે પેશ હો

દેખો પેહલી મિસાલ (طُوفُ) મેં વાવ સે પેહલે પેશ હે, લેકિન વાવ સાકિન નહીં હે, ઇસ લિયે વાવ મદહ નહીં હોગા, ઔર (ط) કે પેશ કો ખીચ કર નહીં પળહેંગે. દૂસરી મિસાલ (حَوْلُ) મેં વાવ સાકિન હે લેકિન ઉસસે પેહલે પેશ નહીં હે બલકે ઝબર હે, ઇસ લિયે વાવ મદહ નહીં હોગા. ત્રીસરી મિસાલ (نُورُ) મેં દેખો, વાવ સાકિન હે ઔર ઉસસે પેહલે નૂન પર પેશ હે ઇસ લિયે યે વાવ મદહ હોગા ઔર ઉસકો ખીચ કર પળહેંગે.

.....❖ કાયદે કી તફ્હીમ કે બાદ તઅબીર ઝુબાની કરાઈ જાએ ❖

કાયદા: વાવ સાકિન સે પેહલે પેશ હે, ઇસ લિયે વાવ મદહ હોગા, વાવ મદહ કો એક અલિફ કે બરાબર ખીચ કર પઢેંગે. યા સાકિન સે પેહલે ઝેર હે યા મદહ હોગી યા મદહ કો એક અલિફ કે બરાબર ખીચ કર પળહેંગે.

નોટ: બહોત સે અસાતિઝહ કાયદે કી તફ્હીમ કરાયે બગૈર સિર્ફ દસ પંદરહ મિનટ તક કાયદે કી ઇબારત રટાયા કરતે, ઉસકે દો નુકસાન હોતે હે: (૧) મદ્રસે કી તઅતીલાત મેં બચ્ચે સારે કાયદે ભૂલ જાતે હે (૨) તફ્હીમ ન હોને કી વજા સે બચ્ચે કિતાબ મેં જહાં વાવ મદહ કા બયાન હે, વહાં તો કાયદે કી રિઆયત કરતે

હેં, લેકિન દૂસરી જગા રિઆયત નહીં કરતે. (૩) વાવ મદહ કે બયાન કી તરહ યા મદહ કા બયાન સમજાએ. ઔર વાવ મદહ કે બયાન મેં મઝકૂર તમામ ઉમૂર (૬) મદહ કે બયાન મેં ભી મલહૂઝ રખેં.

.....❖સિહહતે અદાયગી કા ખ્યાલ રખના❖

(૧) યે લિહાઝ રખેં કે બચ્ચે વાવ મદહ કો એક અલિફ્ સે ઝિયાદહ ન ખીચેં.

(૨) વાવ મદહ ઈસી તરહ યા મદહ કો મઅરૂફ પળહેં, મજહૂલ ન પળહેં.

❖ હરકાતે મદહ કા બયાન❖

ઉસમેં ત્રીન કામ અંજામ દે (૧) ઝબર ઔર ખળા ઝબર, ઝેર ઔર ખળી ઝેર, પેશ ઔર ઉલટા પેશ કી શકલેં ઝહનનશી કરાના (૨) હરકાત (ઝબર, ઝેર, પેશ) ઔર હરકાતે મદહ (ખડા ઝબર, ખળી ઝેર, ઉલટા પેશ) કે દરમિયાન અદાયગી કા ફર્ક (૩) હરકાતે મદહ કા કાયદા ઝુબાની કરાના

બતાએ કે : (ઝબર, ઝેર, પેશ) કો ખીચ કર નહીં પળહા જાતા, લેકિન (ખડા ઝબર, ખડી ઝેર, ઉલટા પેશ) કો જિસ તરહ હુરૂફે મદહ કો ખીચા જાતા હે, ઉસી તરહ હરકાતે મદહ કો ભી એક અલિફ્ કે બરાબર ખીચ કર પળહેંગે. યઅની રવાં દોનોં કી એક હે, સિફ્ હિજ્જે મેં ફર્ક હે.

બતાએ કે : ત્રીન હુરૂફે મદહ કી તરહ હરકાતે મદહ ભી ત્રીન હેં, શકલ કે એ'તેબાર સે ફર્ક હે, લેકિન અદાયગી ઔર પળહને કે એ'તેબાર સે ફર્ક નહીં હે.

(વાવે લીન, યાવે લીન)

ત્રીન કામ કરેં (૧) વાવે લીન ઔર ગૈર લીન કા ફર્ક સમજાએ (૨) મિસાલોં સે કાયદા ઝહનનશી કરએ (૩) સિહહતે અદાયગી કા ખ્યાલ રખેં.

.....❖❶❖ વાવે લીન ઔર ગૈર લીન કા ફર્ક સમજાએ :

(૧) બોર્ડ પર ત્રીન મિસાલેં લિખેં, દો ગૈર લીન કી ઔર એક લીન કી, મિસાલ કે તૌર પર : (قَوْلٌ، نُّورٌ، حَوْلٌ) (૨) બચ્ચોં કો સમજાયા જાએ કે : વાવે લીન કી દો નિશાનિયાં હેં : (૧) વાવ સાકિન સે પેહલે ઝબર હો, દેખો પેહલી મિસાલ (قَوْلٌ) મેં વાવ સે પેહલે ઝબર તો હે, લેકિન વાવ સાકિન નહીં હે, દૂસરી મિસાલ (نُّورٌ) મેં દેખો વાવ સાકિન હે, લેકિન વાવ સે પેહલે પેશ હે, ઈસ લિયે વાવ મદહ હોગા, વાવે લીન નહીં હોગા, ત્રીસરી મિસાલ (حَوْلٌ) મેં દોનોં નિશાનિયાં મૌજૂદ હેં, વાવ સાકિન ભી હે, ઔર ઉસસે પેહલે ઝબર ભી હે, ઈસ લિયે યે વાવ લીન હોગા.

❖(૨)❖ મિસાલોં સે કાયદા ઝહનનશી કરાએ

(૧) વાવે લીન કા કાયદા યે હોગા કે : વાવે લીન કો નરમી કે સાથ જલ્દી સે પળહેંગે. (૨) મુખ્તલિફ મિસાલોં સે વાવ મદહ ઓર વાવે લીન કા ફર્ક સમજાએ, મસલન : (رَوْحٌ، قَوْلٌ،) કે વાવે લીન કો મદહ બના કર પળહે. (طُورٌ، آخُو،) કે વાવ મદહ કો લીન બના કર પળહે. (۳) ઇસ તરહ કે તકાબુલી અંદાઝ મેં પળહાને સે અદાયગી મેં પુખ્તગી ઓર કાયદે કા ઇસ્તીહજાર રહેગા. વાવે લીન કા બયાન ભી ઇસી તરહ પળહાએ.

.....❖(૩)❖ સિહહતે અદાયગી કા ખ્યાલ રખે.

(ઉસમેં ત્રીન બાતોં કા લિહાઝ રખે)

(૧) બચ્ચે વાવે લીન ઓર યા લીન કો નર્મ ઓર મઅરૂફ અદા કરે, મજહૂલ અદા ન કરે. (૨) હુરૂફે લીન કો ખીચ કર અદા ન કરે. (૩) વાવે લીન ભી વાવ મદહ કે જૈસા હોંટોં કો અચ્છી તરહ ગોલ કરને સે અદા હોતા હે, ઇસ લિયે હોંટોં કે દાયરે કો કમ સે કમ કરને કી મશક કરાએ.

❖કલકલા કા બયાન❖

ત્રીન કામ અંજામ દે (૧) કલકલા કે પાંચ હુરૂફ ઓર કલકલા કી દો અલામતેં સમજાએ (૨) અમલી તૌર પર કલકલા અદા કર કે બચ્ચોં સે નક્કાલી કરાએ (૩) મિસાલોં કે

ઝરિયે હુરૂફે કલકલા તલાશ કરવા કર સવાલ કરે.

કલકલા કી દો અલામતેં યે હે :

(૧) હુરૂફે કલકલા (ق ط ب ج د) પાંચ હુરૂફ મેં સે કોઈ હર્ફ હો. (૨) ઉન હુરૂફ પર જબ જઝ્મ આએ તો કલકલા હોગા.

❖તશદીદ કા બયાન❖

ચાર ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ (૧) તશદીદ કી શક્લ ઓર ઉસકા નામ યાદ કરાએ (૨) મુશદ્દ હર્ફ, પળહને કા તરીકા સિખાના (૩) તશદીદ કા કાયદા ઝહનનશી કરાના (૪) તશદીદ કી તમામ સૂરતોં કી મશક.

..... (૧) તશદીદ કી શક્લ ઓર ઉસકા નામ યાદ કરાએ ઓર બતાએ કે તશદીદ વાલે હર્ફ કો (મુશદ્દ, યા હર્ફ મુશદ્દ) કેહતે હે.

..... (૨) મુશદ્દ હર્ફ પળહને કા તરીકા સિખાયા જાએ.

(૧) સમજાએ કે જિસ હર્ફ પર તશદીદ હોતી હે, વોહ દેખને મેં એક હોતા હે, લેકિન હકીકત મેં વોહ દો હર્ફ હે, જૈસે (رَّب) અસ્લ મેં (رَّب) હે. ઉસમેં પેહલી બા સાકિન હે ઇસ લિયે રો કે સાથ મિલા કર પળહો ઓર દૂસરી બા કે નીચે ઝેર હે તો ઉસકી રવાં પળહો. (૨) ફિર (رَّب) કી હિજ્જે કરવાએ, ઓર સમજાએ કે : દેખો જિસ તરહ (رَّب) કી હિજ્જે કી જાતી હે, ઇસી તરહ (رَّب) કી હિજ્જે કરો.

(૩) ફિર બતાએં કે : દેખો યહાં પર બા પર તશદીદ હે, ઇસ લિયે ઉસકો દો મરતબા પળેંગે, એક મરતબા પેહલે વાલે હર્ફ કે સાથ મિલા કર યઅની રો કે સાથ, ઔર દૂસરી મરતબા ખુદ ઉસકી હરકત યઅની યહાં પર ઝબર કે સાથ.

☆ બચ્ચોં કો સમજાએં કે તશદીદવાલે હર્ફ કો દો મરતબા પળતે હેં એક મરતબા પેહલેવાલે હર્ફ કે સાથ મીલાકર ઔર દૂસરી મરતબા તનહા ઉસકી હરકત કે સાથ લેકિન તશદીદ કે બાદવાલા હર્ફ સાકિન હો તો દૂસરી મરતબા બાદવાલે હર્ફ કે સાથ મિલા કર પળતે હેં અલગઝ તશદીદવાલે હર્ફ કે બાદવાલા હર્ફ સાકિન હો તો તશદીદવાલે હર્ફ કો દો મરતબા પઢતે હેં એક મરતબા પેહલેવાલે હર્ફ કે સાથ ઔર દૂસરી મરતબા બાદવાલે હર્ફ કે સાથ મિલા કર પઢતે હેં જૈસે مَسَّتْ મેં સીન કો પેહલી મરતબા (મીમ) કે સાથ ઔર દૂસરી મરતબા (તા) કે સાથ.

﴿નૂન ઔર મીમ મુશદ્દ﴾

(૧) મિસાલોં સે નૂન ઔર મીમ મુશદ્દ સમજાએં

મસલન: બોર્ડ પર લિખેં (اِنَّ , ثُمَّ) ફિર સવાલ કરેં : પેહલી મિસાલ મેં કોનસા હર્ફ મુશદ્દ હે? દૂસરી મિસાલ મેં કોનસા હર્ફ મુશદ્દ હે? નૂન મુશદ્દ કિસકો કેહતે હેં? મીમ મુશદ્દ કિસકો કેહતે હેં?

(૨) નૂન ઔર મીમ મુશદ્દ કા કાયદા બતાએં

કાયદા યે હે કે : નૂન ઔર મીમ મુશદ્દ અદા કરતે વકત નાક મેં આવાઝ લે જાએંગે, ઔર બતાએં કે : નાક મેં આવાઝ લે જાને કો ગુન્ના કેહતે હેં. ફિર મુખ્તલિફ મિસાલોં સે નાક મેં આવાઝ લે જાને કી મશક કરાએં.

(૩) ઝહનનશી કરાને કે લિયે ગુન્ના કે બારે મેં મુખ્તલિફ સવાલ કરેં.

ગુન્ના કિસકો કેહતે હેં? નૂન ઔર મીમ મેં ગુન્ના કબ હોગા? નૂન મુશદ્દ મેં કયા હોગા? મીમ મુશદ્દ મેં કયા હોગા? નાક મેં આવાઝ લે જાને કો કયા કેહતે હેં?

(૪) નૂન ઔર મીમ મુશદ્દ કે પળાને મેં એક ગલ્તી

એક ગલ્તી આમ હે કે : નૂન મુશદ્દ યા મીમ મુશદ્દ કે બાદ હુરફે મદ્દ હો તો, બચ્ચે નૂન ઔર મીમ મુશદ્દ કી હરકત ઔર ઉસકે મા બાદવાલે હુરફે મદ્દ મેં ગુન્ના કરતે હેં, યે ગલત હે, હરકત ઔર મદ્દ મેં ગુન્ના નહી હે, ઉસકા ખ્યાલ રખેં, ઔર બચ્ચોં કી અદાયગી સહીહ કરેં.

﴿નૂન સાકિન ઔર તન્વીન કા બયાન﴾

બચ્ચોં કો પાંચ બાતેં સમજાએં (૧) તન્વીન ઔર નૂન સાકિન કી આવાઝ યકસાં યઅની એક જૈસી હોતી હે (૨) સિર્ફ લિખને મેં ઔર હિજ્રે મેં ફર્ક હે અદાયગી મેં ફર્ક નહી હે (૩) નૂન સાકિન ઔર તન્વીન કે અદા કરતે કરતે વકત આવાઝ નાક

મેં જાતી હે (૪) નાક મેં આવાઝ લે જા કર થોળી દેર રખને કો ગુન્ના કેહતે હેં (૫) ગુન્ના કી મિકદાર એક અલિફ હે.

❖ ઇઝહાર કા બયાન ❖

પેહલે પાંચો ઉમૂર કે બાદ મઝીદ ચાર કામ મદે નઝર રહેં (૧) ઇઝહાર કે મઅના બતાએં (૨) યે બતાએં કે ઇઝહાર કબ હોગા આસાની કે લિયે ઇઝહાર કી અલામત બતાએં કે ઇઝહાર કી દો અલામતેં હેં તન્વીન યા નૂન સાકિન હો ઔર ઉનકે બાદ હુરફે હલકી હો (૩) અમસિલહ સે કાયદા ઝહનનશી કરાએં (૪) ઇઝહાર કી અદાયગી સિખાએં.

❖ ૧ ❖ ઇઝહાર કે મઅના : સમઝાએં કે નૂન સાકિન ઔર તન્વીન કી આવાઝ નાક મેં લે જાને કો ગુન્ના કેહતે હેં. ઔર અગર ઉન દોનોં કી આવાઝ નાક મેં ન લે જાએં યઅની ગુન્ના ન કરેં તો ઉસકો ઇઝહાર કેહતે હેં.

❖ ૨ ❖ ઇઝહાર કબ હોગા? : બોર્ડ પર ઇસ તરહ યે છો હુરફ લિખ કર બચ્ચોં કે પાસ પળાએં ઔર ઉનકો બતાએં કે યે છો હુરફ હલક (ગલે) સે નિકલતે હેં ઇસ લિયે ઉનકો હુરફે હલકી કેહતે હેં ઉનસે સવાલાત કરેં કે હુરફે હલકી કિતને હેં? ઉનકો હુરફે હલકી કયું કેહતે હેં? મુખ્તલિફ બચ્ચોં સે સવાલાત કર કે જવાબાત તલબ કરેં. ફિર સમઝાએં કે નૂન સાકિન ઔર તન્વીન કે બાદ હુરફે હલકી કે છો હુરફ મેં સે કોઈ હર્ફ આએ તો ગુન્ના

નહી હોગા.

સમઝાએં કે ઇઝહાર કે લિયે દો નિશાની હેં યઅની દો ચીઝેં દેખેંગે (૧) નૂન સાકિન હો યા તન્વીનહો (૨) ઉસકે બાદ હુરફે હલકી કે છો હુરફ મેં સે કોઈ હર્ફ હો જબ યે દોનોં બાતેં મૌજૂદ હોં તો ઇઝહાર હોગા મિસાલોં સે કાયદા ઝહનનશી કરાએં.

❖ ઇદગામ કા બયાન ❖

ઇસ બયાન મેં છો કામ મદેનઝર રખેં (૧) ઇદગામ કે મઅના સમઝાએં (૨) હિજ્જે કા તરીકા બતાએં (૩) બચ્ચોં કો બતાએં કે ઇદગામ કબ હોગા આસાની કે લિયે ઇદગામ કી અલામત બતાએં (૪) અમસિલહ સે કાયદા ઝહનનશી કરાએં નીઝ તકાબુલ કી સૂરત મેં કાયદે કી તફ્હીમ કરાએં (૫) ઇદગામ કે અકસામ ઝહનનશી કરાએં (૬) કાયદે કી તઅબીર યાદ કરાએં.

❖ ૧ ❖ ઇદગામ કે મઅના ઔર હિજ્જે કા તરીકા :

એક હર્ફ કો દૂસરે હર્ફ મેં દાખિલ કરના બચ્ચોં કો યે બાત મિસાલ સે સમઝાએં જૈસે **مِنْ لَدُنْهُ** સબ્જ તખ્તે પર લિખ કર બચ્ચોં કો અવ્વલન હિજ્જે સિખાએં મીમ લામ ઝેર **مِلْ** લામ ઝબર **لَ (مِلَّ)** દાલ નૂન પેશ **دُنْ (مِلْدُنْ)** હા પેશ **هُ (مِلْدُنْ)** બચ્ચોં કો સમઝાએં કે યે દેખો નૂન સાકિન કો લામ

મેં દાખિલ કર કે હમ પળતે હેં ઇસી તરહ **مَنْ يَعْمَلْ** કો તપ્તે પર લિખ કર સમજાએ કે ઉસમેં (નૂન) કો (યા) મેં દાખિલ કિયા હે.

﴿૨﴾ ઇદગામ કબ હોગા? : જબ ઇદગામ કી હકીકત બચ્ચે સમજ લેં તે અબ બતાએ કે ઇદગામ કબ હોગા નૂન સાકિન ઔર તન્વીન કે બાદ યરમલૂમ (**ي ر م ل و ن**) કે છો હુરફ મેં સે કોઈ હર્ફ આએ તો નૂન સાકિન ઔર તન્વીન કા ઇદગામ હોગા.

﴿૩﴾ તકાબુલ કી સૂરત મે કાયદે કી તફ્હીમ :

દો લફ્ઝ બોર્ડ પર લિખેં મસલન (**رَجُلٌ تَسْعَى**) ફિર કિસી એક કે પાસ પેહલા લફ્ઝ પળવાએ ફિર દૂસરા લફ્ઝ કિસી એક બચ્ચે કે પાસ પઢવાએ ફિર બચ્ચો સે સવાલ કરેં અગર હમ દોનોં કો મિલા કર પળેં તો ઇઝહાર હોગા યા નહીં? જવાબ દેં તો ભી સમજાએ કે ઇઝહાર કી દો નિશાની મેં સે કોનસી ફોત હે? દેખો પેહલી અલામત નૂન સાકિન યા તન્વીન હો તો યે તો હે લેકિન દૂસરી નિશાની કે તન્વીન કે બાદ હુરફે હલ્કી કે છો હુરફ મેં સે કોઈ હર્ફ હો યે ફોત હે ઇસ લિયે ઇઝહાર નહીં હોગા. ફિર સવાલ કરેં કયા ઇદગામ હોગા? દેખો ઇદગામ કી પેહલી અલામત નૂન સાકિન યા તન્વીન હે યે તો મૌજૂદ હે લેકિન દૂસરી અલામત નહીં પાઈ જાતી ઇસ લિયે

કે ઉસકે બાદ ઇદગામ કે છો હુરફ મેં સે કોઈ હર્ફ નહીં હે ઇસ લિયે ઇદગામ ભી નહીં હોગા ફિર સવાલ કરેં કે મુઝે યહાં (**رَجُلٌ تَسْعَى**) ઇદગામ કરના હે તો કયા કરના પળેગા ઇસ તરહ ઉનકો સોચને કા મોકા દેં અગર કોઈ બચ્ચા જવાબ દે તો હોસ્લા અફઝાઈ ફરમા કર બચ્ચો કો સમજાએ દેખો કે **تَسْعَى** મેં તા કે દો નુકતે મેં સે એક નુકતા નિકાલ દો તો યે નૂન બન ગયા દેખો અબ ઇદગામ હોગા ઇસ લિયે કે હુરફે ઇદગામ મેં સે (**ن**) તન્વીન કે બાદ આયા હે યા (**ت**) કે દોનોં નુકતે નીચે રખ દેં તો યા બન ગઈ અબ ભી ઇદગામ હોગા કયું કે તન્વીન કે બાદ હુરફે ઇદગામ મેં સે યા આઈ હે ફિર ચંદ બચ્ચો કે પાસ હિજ્જે રવાં પળાએ તાકે કાયદે કે મુતાબિક પળાને કી મશક હો જાએ.

﴿ઇદગામ કે અકસામ﴾

દો મિસાલેં તપ્તે પર લિખેં

(**مَنْ يَعْمَلُ**) (**رَبِّكَ**) ફિર બચ્ચો સે કહેં પળહો, દેખો **مَنْ يَعْمَلُ** મેં ઇદગામ કે સાથ આવાઝ નાક મેં જાતી હે લિહાઝા ઇદગામ ભી હુવા ઔર ગુન્ના ભી ઉસકો ઇદગામ મઅલ ગુન્ના કેહતે હે, ઔર **رَبِّكَ** મેં નૂન સાકિન કા ઇદગામ રા મેં હુવા લેકિન આવાઝ નાક મેં નહીં જાતી યઅની ઇદગામ કે સાથ ગુન્ના નહીં હુવા ઉસકો ઇદગામ બિલાગુન્ના કેહતે હે.

❖ ઇષ્ટા કે અકસામ ❖

(૧) મુફરદાત મેં સે હુરૂફે ઇષ્ટા બચ્ચોં કે પાસ નિકલવાએં (૨) કાયદા ઝહનનશી કરાએં (૩) ઇષ્ટા કે મઅના સમજાએં (૪) કાયદે કી તઅબીર યાદ કરાએં (૫) ઇષ્ટા કી અદાયગી દુરૂસ્ત કરાએં.

❖ ૧ ❖ મુફરદાત સે હુરૂફે ઇષ્ટા નિકલવાને કા તરીકા :

પૂરી તખ્તી કે હુરૂફ યાર અલગ અલગ કલર સે લિખે જાએં મસલન બા નીલે કલર સે હુરૂફે હલ્કી સુર્ખ કલર સે ઓર હુરૂફે ઇદગામ સજ્જ ચોક સે ઓર ઇષ્ટા કે પંદરહ હુરૂફ સુફેદ ચોક સે લિખે ફિર બચ્ચોં સે કહેં દેખો પૂરી તખ્તી યાર કલર મેં લિખી હે યઅની હમને તખ્તી કે યાર હિસ્સે કિયે હે ફિર બચ્ચોં સે સવાલ કરેં કે સુર્ખ કલરવાલે હુરૂફ કો પળહો ઓર બતાઓ ઉનકા નામ કયા હે? ઇસી તરહ સવાલ કરેં કે સજ્જ કલરવાલે હુરૂફ કો કયા કહા જાતા હે ઉનસે જવાબાત તલબ કર કે ફિર કહેં દેખો સુફેદ કલરવાલે હુરૂફ બોલો જબ બચ્ચે જવાબ દેં તો આપ બોર્ડ કી એક તરફ ઉન હુરૂફ કો લિખતે જાએં ઓર બતાએં કે યે પંદરહ હુરૂફ ઇષ્ટા કે હેં અબ તખ્તી બોર્ડ સે મિટા કર યે પંદરહ હુરૂફ બોર્ડ કે એક તરફ લિખે હુવે ચંદ રોઝ છોળ દેં ઓર અબ અમસિલહ સે કાયદે કી તફ્હીમ કરાએં કાયદે કી તફ્હીમ કે લિયે તકાબુલી અંદાઝ હસ્બે સાબિક ઝિયાદહ મુફીદ હોગા.

❖ ઇકલાબ કા બયાન ❖

ત્રીન કામ મદે નઝર રખેં (૧) ઇકલાબ કે મઅના બતાએં ઓર હિજ્જે કા તરીકા સિખાએં (૨) સમજાએં કે ઇકલાબ કબ હોગા (૩) મિસાલોં સે કાયદે કી તફ્હીમ ઓર તઅબીર યાદ કરાએં.

❖ હિજ્જે કા તરીકા ❖ (مَنْ بَخِلَ) (مَنْ بَخِلَ) મીમ મીમ ઝબર مَم બા ઝબર بَ ખા ઝેર خَ (مَم بَخٍ) લામ ઝબર لَ (مَم بَخِلَ)

☆ નીઝ આપ બચ્ચોં કો સમજા દેં કે નૂન સાકિન ઓર તન્વીન કે બાદ બા આએ તો ઉનકો મીમ સે બદલ કર પળહતે હેં ઉસકે લિયે એક છોટા સા મીમ ભી લિખા જાતા હે યે ઇકલાબ કી નિશાની હે. લેકિન કિસી જગા નૂન સાકિન યા તન્વીન કે બાદ બા હો ઓર વહાં ઇકલાબ કી નિશાની છોટા મીમ લિખા હુવા ન હો તો ભી આપ ઇકલાબ કરેંગે. યઅની નૂન સાકિન ઓર તન્વીન કો મીમ સે બદલ કર પળહેંગે. છોટા મીમ તો કાયદા ન જાનનેવાલોં કે લિયે લિખા જાતા હે તાકે નિશાની દેખ કર વોહ ઇકલાબ કરેં આપકો કાયદા મઅલૂમ હો ગયા ઇસ લિયે આપ તો કાયદે કે મુતાબિક મીમ સે બદલ કર પળહેં ચાહે વહાં મીમ ન હો.

❖મીમ સાકિન કા બયાન❖

મીમ સાકિન કી ત્રીન હાલતે હેં ઇસ લિયે હુરૂફે તહજ્જી ત્રીન હિસ્સો મેં તક્સીમ કિયે જાએ બચ્ચો કો સમજાએ કે નૂન સાકિન કી ચાર હાલતે થી ઇસ લિયે હમને હુરૂફ કો ચાર હિસ્સો મેં તક્સીમ કિયા થા.

❖ઇદગામે શફવી❖

પાંચ ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ (૧) ઇદગામે શફવી કી અલામતે બતાઈ જાએ ઇદગામે શફવી કી દો અલામતે હેં મીમ સાકિન હો ઔર મીમ સાકિન કે બાદ દૂસરા મીમ હો (૨) હિજ્જે કા તરીકા સિખાયા જાએ (૩) અમસિલહ સે કાયદે કી તફ્હીમ કરાઈ જાએ ઔર કાયદા ઝહનનશી કરાયા જાએ (૪) અદાયગી દુરૂસ્ત કરાઈ જાએ (૫) કાયદે કી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ.

❖હિજ્જે કા તરીકા❖

મીમ સાકિન કે બાદ દૂસરા મીમ આએ તો ઇદગામ હોગા મસલન جَعَلَ لَكُمْ مِنْ में દેખો મીમ સાકિન કે બાદ દૂસરા મીમ હે ઇસ લિયે પેહલે મીમ કો દૂસરે મીમ મેં મિલા કર પળહેંગે ઔર હિજ્જે ઇસ તરહ કરેંગે : જીમ ઝબર جَ ઐન ઝબર عَ લામ ઝબર لَ (جَعَلَ) લામ ઝબર لَ કાફ મીમ પેશ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ (جَعَلَ) હિજ્જે રવાં કી ખૂબ મશક કરાએ. યહાં હિજ્જે મેં એક મીમ કા નામ નહીં લિયા ગયા

કયું કે ઉસકા ઇદગામ હો ગયા હે.

❖ઇખ્ફાએ શફવી❖

ચાર ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ (૧) ઇખ્ફાએ શફવી કી અલામતે બતાઈ જાએ ઇખ્ફાએ શફવી કી દો અલામતે હેં મીમ સાકિન હો ઔર મીમ સાકિન કે બાદ બા હો (૨) અમસિલહ સે કાયદે કી તફ્હીમ કરાઈ જાએ ઔર કાયદા ઝહનનશી કરાયા જાએ (૩) અદાયગી દુરૂસ્ત કરાઈ જાએ (૪) કાયદે કી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ.

❖ઇઝહારે શફવી❖

ચાર ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ (૧) ઇઝહારે શફવી કી અલામતે બતાઈ જાએ ઇઝહારે શફવી કી દો અલામતે હેં મીમ સાકિન હો ઔર મીમ સાકિન કે બાદ બા ઔર મીમ ન હો (૨) અમસિલહ સે કાયદે કી તફ્હીમ કરાઈ જાએ ઔર કાયદા ઝહનનશી કરાયા જાએ (૩) અદાયગી દુરૂસ્ત કરાઈ જાએ (૪) કાયદે કી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ.

❖મદ્દે મુન્ફસિલ ઔર મદ્દે મુત્તસિલ કા બયાન❖

(૧) અવ્વલન સમજાએ કે હુરૂફે મદ્દહ ઔર હરકાતે મદ્દહ મેં એક અલિફ કે બરાબર મદ્દ હોતા થા લેકિન હુરૂફે મદ્દહ કે બાદ યા હરકાતે મદ્દહ કે બાદ હમ્ઝહ આએ તો એક અલિફ સે ઝિયાદહ મદ્દ હોગા.

(૨) કિતના મદ હોગા? : અગર હમ્મહ દૂસરે કલિમહ મેં હો તો દો અલિફ કે બરાબર મદ હોગા ઉસકો મદે મુન્ફસિલ કેહતે હેં, ઓર અગર હમ્મહ એક હી કલિમહ મેં હો તો ત્રીન સે ચાર અલિફ મદ હોગા ઉસકો મદે મુત્તસિલ કેહતે હેં.

☆ બચ્ચો કો બતાએ કે હમ્મહ અલિફ કી શક્લ મેં હો તો યે દૂસરે કલિમહ મેં હોને કી નિશાની હે, ઓર અગર હમ્મહ એન કે સિરે કી શક્લ મેં હો તો યે એક કલિમહ મેં હોને કી નિશાની હે.

(૩) અમસિલહ સે યે બાત સમજાએ ઓર અદાયગી દુરૂસ્ત કરવાએ. તકાબુલી તરીકા કાયદા ઝહનનશી કરને મેં ઝિયાદહ મુફીદ સાબિત હોગા (૪) મદ કી શનાપ્ત કે બાદ અબ કાયદે કી તઅબીર બતાઈ જાએ.

❖તકાબુલી તરીકા❖

મસલન بَيْضًا મેં સિર્ફ بَيْضًا લિખ કર કહેં પળો દેખો યહાં હમ્મહ અલિફ મદહ કે બાદ લગાયા નહીં હે ઇસ લિયે હર્ફ મદ અલિફ સિર્ફ એક અલિફ કે બરાબર હી ખીચ કર પળેંગે ઓર જબ ઉસકે બાદ હમ્મહ લગાએંગે તો ત્રીન સે ચાર અલિફ ખીચેંગે હિજ્જે કરાતે વકત ભી ઉસકા ખ્યાલ રખેં મસલન (બા યા ઝેર بَيِّ (ض) અલિફ દોઝબર ضًا (બિલા ખીચે) હમ્મહ ઝબર ءَ بَيْضًا) ખુલાસએ કલામ કભી

હમ્મહ નિકાલ કર કભી હમ્મહ લગા કર પળાએં ઉસસે કાયદે કી તફ્હીમ ઝિયાદહ હોગી ઇસી તરહ મદે મુન્ફસિલ મેં ભી કાયદે કી તફ્હીમ કરાએં મસલન فِي أَمْرِنَا મેં સિર્ફ فِي પળાએં ફિર કહેં કે અબ સાથ મેં أَمْرِنَا લગા કર પળો.

❖મદે લાઝિમ❖

બચ્ચો કો સમજાએ કે હર્ફ મદહ કે બાદ યા હરકાતે મદહ કે બાદ જઝ્મ યા તશદીદ હો તો ચાર સે પાંચ અલિફ મદ હોગા (૨) અમસિલહ સે યે બાત ઝહનનશી કરાએં ઓર સાથ સાથ અદાયગી દુરૂસ્ત કરવાએં (૩) મદ કા નામ બતાએં ઓર કાયદે કી તઅબીર યાદ કરાએં (૪) કાયદે કી તફ્હીમ કે લિયે તકાબુલી અંદાઝ ઇખ્તિયાર કિયા જાએ. મસલન حَاجَّكَ બ્લેક બોર્ડ પર લિખેં ઓર એક બચ્ચે સે પળવાએં ઉસમેં કાયદે કે મુતઅલ્લિક સવાલ કરને કે બાદ જમ કી તશદીદ નિકાલ કર અબ કિસી બચ્ચે કે પાસ પળાએં ઓર સવાલ કરેં કે અબ કોનસા મદ હોગા? ઇસ તરહ હુરૂફે મદહ કે બાદ તશદીદ નિકલવા કર ઓર લગવા કર પળાએં ઓર કાયદે કે મુતઅલ્લિક સવાલ કરતે રહેં.

❖મદ કે અકસામ હુરૂફે તહજ્જી મેં❖

(૧) હુરૂફે તહજ્જી મેં મદ કી મશક કરાને કે લિયે દો નકશે બનાએં એક દો હરફી અલફાઝ કા ઓર એક સે હરફી અલફાઝ કા, નકશે મેં હુરૂફ પળાને કે એ'તેબાર સે લિખેં.

મસલન (جيم، حاء، خا) (૨) અવ્વલ દો હફી અલફાઝ મેં મદ કા કાયદા સમજાયા જાએ (૩) બા'દહૂ સે હફી અલફાઝ મેં મદ કા કાયદા સમજાએ (૪) દો હફી કો મિલા કર પળાને સે નૂન સાકિન યા મીમ સાકિન કા જો ભી કાયદા બનતા હો ઉસકો ભી સમજાએ મસલન (سین، شین) દોનો કો મિલા કર પળાને સે સીન કે નૂન મેં ઇખ્ફા હોગા. (૫) અદાયગી દુરુસ્ત કરવાએ ઇન પાંચ કામો કે બાદ હુરફે મુક્તઆત મેં મદ ઔર નૂન સાકિન વ મીમ સાકિન કે કવાઈદ કા ઇજરા ઔર અદાયગી સહીહ કરાએ. (૬) હુરફે મુક્તઆત આસાની હો તો ઝબાની યાદ કરા દે.

❖ વકફ કા બયાન ❖

..... વકફ કે મઅના કલિમહ કે આખરી હફ પર સાંસ તોળ કર આગે પળાને કે ઇરાદે સે થોળી દેર ઠહેરના. બચ્ચો કી આસાની કે લિયે ઉસકો હમ આયત કરના કેહતે હે.

..... છે તબકાત મેં વકફ કા બયાન સમજાએ.

(૧) ઝબર, ઝેર, પેશ ઔર દો ઝેર, દો પેશ ઔર ખળી ઝેર ઔર ઉલટા પેશ પર આયત કરના હો તો આખરી હફ પર જઝ્મ દે કર સાંસ તોળ દેં ઉસકો આયત કરના કેહતે હે.

(૨) બચ્ચો કો સમજાએ કે દો ઝબર કે સાથ અલિફ લિખા જાતા હે પળા નહીં જાતા લેકિન જબ દો ઝબર પર આયત કરેંગે તો

એક ઝબર નિકાલ કર એક ઝબર કે સાથ અલિફ પળેંગે. મિસાલોં સે કાયદે કી તફ્હીમ કરાએ.

(૩) બચ્ચો કો સમજાએ કે ગોલ તા (ō) પર આયત કરના હો તો ઉસકો હાએ સાકિના બના દેં ચાહે ઉસ પર ઝબર ઝેર ઔર પેશ કી હરકત હો યા તનવીન. બહોત સે બચ્ચે તા પર જબ દો ઝબર હો અગલે કાયદે કે મુતાબિક એક ઝબર કે સાથ અલિફ પળાતે હેં ઇસ લિયે મિસાલોં સે સમજાએ કે દો ઝબર કે સાથ અલિફ ઉસ વકત પળેંગે જબ કે દો ઝબર પર ગોલ તા ન હો ગોલ તા તો હંમેશા હાએ સાકિના બન જાએગી.

(૪) જઝ્મ ઔર ખળા ઝબરવાલે હફ પર ઔર અલિફ મદહ પર આયત કરના હો તો કુછ કરના નહીં હે સિર્ફ સાંસ લેને સે ઔર વહાં રૂક જાને સે વકફ હો જાએગા.

(૫) બચ્ચો કો મદે આરિઝ વકફી કા કાયદા સમજાના ન હો તો સિર્ફ ઇતની બાત સમજા દેં વકફવાલે હફ સે પેહલે મદ હો તો તીન સે ચાર અલિફ મદ હોગા. જૈસે مَا فِي الصُّدُورِ.

☆ કાયદા : હફ મદ કે બાદ સુકૂન વકફ કી વજા સે આયા હે ઇસ લિયે મદે આરિઝ વકફી હોગા. મદે આરિઝ વકફી મેં તીન સે ચાર અલિફ કે બરાબર મદ હોગા.

☆ વકફવાલે હફ સે પેહલે હફ લીન હો તો તીન સે ચાર અલિફ મદ કર સકતે હેં મદ કરના ઝરૂરી નહીં હે.

☆ કાયદા: હર્ફ લીન કે બાદ સુકૂન વકફ કી વજા સે આયા હે ઇસ લિયે મદે લીન આરિઝ વકફી હોગા મદે લીન આરિઝ વકફી મેં તીન સે ચાર અલિફ કે બરાબર મદ કર સકતે હેં.

નોટ: મદે આરિઝ વકફી ઓર લીન આરિઝ વકફી કા કાયદા સમજાના હો તો મુઅલ્લિમુલ અતફાલ હિસ્સા દોમ મેં તરીકએ તઅલીમ સે ઇસ્તિફાદા કર સકતે હેં.

(દ) મુશદ્દદ હર્ફ પર વકફ કરના હે તો વકફ કી વજા સે આખરી હર્ફ કો સાકિન ભી કરના હે ઓર તશદીદ કી વજા સે આખરી હર્ફ અદા કરતે વકત દો હર્ફ કી દેર લગે ઉસકા ભી ખ્યાલ રખના હે મસલન પેહલી આયત....

عَدُوٌّ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ મેં પળના ભી ગલત હે ઓર عَدُوٌّ پળના ભી ગલત હે બલ્કે عَدُوٌّ پળહેંગે.

☆ વકફ કે અલાવહ દીગર કવાઈદ કા ભી ઇજરા કરવાએ. વકફ કા મુકમ્મલ બયાન ૧૫ દિન મેં મુકમ્મલ કરેં.

નોટ:

ગુજરાત કે આમ મકાતિબ મેં સુબહ યા શામ દો ઘંટે કી તઅલીમ હોતી હે ઓર બચ્ચે કા દાખિલહ પાંચ સાલ યા ઉસસે કુછ કમ ઉમ્ર મેં હોતા હે ઇસ લિયે કાયદા પળનેવાલે તાલિબે ઇલ્મ કી ઉમ્ર કા લિહાઝ કર કે હર બયાન પળાને ઓર ઉસકી સલાહિયત પૈદા કરને કે લિયે ઐયામ ઝિક કિયે હેં. બચ્ચે કી ઉમ્ર

ઝિયાદહ હો તો ઉસસે કમ વકત મેં કાયદા મુકમ્મલ હો સકતા હે. બલ્કે જહાં તઆમ વ કયામ કા નિઝામ હે ઓર માહોલ એક દારૂલ ઉલૂમ કા યઅની સુબહ ચાર ઘંટે ઓર શામ દો ઘંટે ઓર બાદલ મગરિબ તઅલીમ હોતી હે વહાં સિર્ફ એક સાલ મેં નાઝિરા કુર્આન મુકમ્મલ હો સકતા હે. કયુંકે યે મકતબ નહીં બલ્કે હિફઝ કા એક શોઅબા નાઝિરહ બરાએ હિફઝ હે.

☆ આખિર મેં હર બાબ મેં મદે નઝર ઉમૂર કા એક નકશા પેશ કિયા હે હર બયાન કે સબક મેં ઉન ઉમૂર કા લિહાઝ કર કે સબક પળાએ, ઇન્શાઅલ્લાહ અચ્છા નતીજા બરઆમદ હોગા.

وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ.

❖ મક્સદ પર એક નઝર ❖

કાયદા પળાને કા મક્સદ નાઝરહ જ્વાની કી સલાહિયત પૈદા કરના હે સિફ કાયદે કે અલ્ફાઝ રટા દેના નહી હે ઇસ લિયે હર બયાન કે બાદ પારએ અમ્મ સે ઉસ બયાન કે અલ્ફાઝ પળાએં ઓર ઇમ્તિહાન લેં અગર બચ્ચા પળહ રહા હે તો સમજો આપકી મેહનત સહીહ તરતીબ સે હો રહી હે. અકષર દેખા હે કે નૂરાની કાયદા પળહનેવાલે બચ્ચે અહસનુલ ક્વાઈદ નહી પળહ સકતે ઓર અહસનુલ ક્વાઈદવાલે નૂરાની કાયદા અલગઝ આપકી તરતીબ એસી હોની ચાહિયે કે બચ્ચે કો કોઈ ભી કાયદા દે દિયા જાએ કુછ દેર મુતાલએ કે બાદ પળહ સકે.

❖ પારએ અમ્મ પળાને કી તરતીબ ❖

પારએ અમ્મ પળાને કા એક આઝમૂદહ તરીકા પેશ કરતા હું, બિરાદરાને મુદરિસીને કિરામ સે ઉમ્મીદ કરુંગા કે વોહ પારએ અમ્મ કે આગાઝ સે કબ્લ મઝકૂર તરીકએ તદરીસ કા બગૌર મુતાલઆ કરેંગે ઓર ઇસસે ખૂબ મુસ્તફીદ હોંગે ઇન્શાઅલ્લાહ ખાતિર ખ્વાહ નતીજા હાસિલ હોગા.

કયામે મકાતિબ કે મકાસિદ મેં સે એક અહમ મક્સદ યે હે કે હર બચ્ચા કુર્આને પાક મઅ સિહહત પળહ સકે ઉસકે લિયે બતૌર મુકદમા તીન ઉમૂર અઝ હદ ઝરૂરી હે.

(૧) મુકમ્મલ હુરૂફ શનાસી

(૨) હર બચ્ચા હુરૂફ પર હરકાત વગૈરહ લગા કર અલ્ફાઝ બના સકે ઓર બિલાતઅમ્મુલ પળહ સકે.

(૩) ક્વાઈદ કા ફહમ ઓર ઉસકા ઇસ્તિહઝાર મહઝ રટા દેના કાફી નહી. મઝકૂરહ તીનોં ઉમૂર કે બાદ ઝરૂરત હે કે કુર્આને પાક શુરૂ કરને સે કબ્લ ઇન ઉમૂર કે ઇજરા કે સાથ કુર્આને પાક કી આયાત હલ કરને કા તરીકા સિખાયા જાએ નીઝ લેહજા ઓર રવાની પર મેહનત હો ઉસકે લિયે પારએ અમ્મ પળાયા જાતા હે ગોયા પારએ અમ્મ પળાનેવાલે ઉસ્તાદ મોહતરમ કો તીન કામ કરને હેં

(૧) આયાત હલ કરને કા તરીકા સિખાના (૨) ક્વાઈદ કા ઇજરા અગર પેહલે ક્વાઈદ ન બતાએ ગયે હોં તો અબ કમ અઝ કમ હર માહ મેં એક કાયદા સમજાના ઓર યાદ કરાના (૩) લેહજા ઓર રવાની પર મેહનત.

પારએ અમ્મ સૂનાસ સે શુરૂ કરાને કે બજાએ સૂલમ યકુન (સૂ.બય્યિનહ) યઅની આખરી રૂબુઅ સે શુરૂ કિયા જાએ કયું કે સૂ.ફાતિહા ઓર સૂનાસ વગૈરહ શુરૂ કી સૂરતેં બહોત સે તલ્બા કો મદ્રસે કે માહોલ મેં પેહલે સે ઝબાની હોતી હેં ઇસ લિયે વોહ અપના ઝુબાની યાદ કિયા હુવા પળહતે રેહતે હેં હલ્લે આયાત કી તરફ તવજ્જુહ નહી હોતી ઓર ન મુદરિસ કી તવજ્જુહ ઉસ તરફ જાતી હે. ઓર ન મુદરિસ પેહયાન સકતા હે

કે બચ્ચે મેં હલ્લે આયાત કી ઇસ્તિઅદાદ પૈદા હો રહી હે યા નહીં.

ચુંકે સૂ.ફાતિહા સે કુર્આન કા આગાઝ હુવા હે નીઝ ઉસમેં દુઆ હે ઇસ લિયે તઅલીમે કુર્આન કા આગાઝ સૂ.ફાતિહા સે કરને કે બાદ બજાએ સૂ.નાસ કે સૂ.લમ યકુન સે શુરુ કિયા જાએ. સૂ.નાસ તક ફિર સૂ. કદ્ર સે સૂ.નબા (**عَم**) તક. યા સૂ.નબા સે સૂ.કદ્ર તક. (**يَتَسَاءَلُونَ**)

﴿હલ્લે આયાત કા તરીકા﴾

સબક પળહાને કે લિયે બોર્ડ કા ઇસ્તેઅમાલ કિયા જાએ મસલન દો લકીર બોર્ડ પર બગૈર હરકાત કે લિખી જાએ.

لم يكن الذين كفروا من اهل الكتاب و المشركين و
المنفكين حتى تأتيهم البينة رسول من الله يتلوا
صحفا مطهرة فيها كتب قيمة.

અવ્વલન બચ્ચો કે પાસ હુરુફ શનાસી કરાઈ જાએ ઓર ઉસમેં કમઝોર બચ્ચો કો ઝિયાદહ ઇસ્તેઅમાલ કિયા જાએ હુરુફ શનાસી કે બાદ એક દો લફઝ પર હરકાત લગાએ મસલન ﴿ **لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا** ﴾ ફિર ઉન હરકાત કે મુતઅલ્લિક સવાલ કરે કે યે કોનસી હરકત હે લામ પર કયા હે? મીમ પર કયા હે? અબ બચ્ચો સે કહે કે ઇતના કોન પળહેગા મુખ્તલિફ બચ્ચો કે પાસ પળહાએ ફિર (**من اهل الكتاب**) પર હરકત

والمشركين و ફિર લગા કર માકબલ કી તરહ હલ કરાએ. ફિર **و المشركين** પર એઅરાબ લગા કર હલ કરાએ. ઇસી તરહ **حتى تأتيهم البينة** કો હલ કરાએ. ઇસી તરહ પૂરી આયત કે અલગ અલગ કલિમો કો હલ કરાએ. મસલન.....

لم يكن الذين كفروا من اهل الكتاب و المشركين و المنفكين

3

2

1

حتى تأتيهم البينة رسول من الله يتلوا صحفا مطهرة فيها كتب قيمة.

9

8

4

7

ઇસ આયતે પાક કે સાતો જુમ્લો કો પેહલે અલગ અલગ હલ કરાએ નીઝ એ'રાબ વ અલામત ઓર ક્વાઈદ કા ઇજરા કરા લે. ઇસ તરહ મુકમ્મલ સૂરત કે તમામ કલિમો કો દો રોઝ મેં હલ કરાએ. પેહલે દો કામ કે બાદ અબ તીસરા અમ્ર યઅની રવાની ઓર મુકમ્મલ આયત પળહને કી ઇસ્તેઅદાદ પૈદા કરને કી મેહનત કરના હે. ઉસકે લિયે અબ બ્લેક બોર્ડ સે હટ કર પારએ અમ્મ મેં તમામ બચ્ચો કે પાસ પેન્સીલ સે જહાં વકફ કરના હે ઓર જહાં સે ઇઆદા કરના હે વહાં નિશાન લગવાએ. મસલન મઝકૂરહ આયતે પાક મેં **و المنفكين** પર વકફ કરના હે તો **و المنفكين** પર આયત કા નિશાન ગોલ દાઈરા લગવા લે ઓર જહાં સે ઇઆદા કરના હે વહાં ભી (/) ઇસ તરહ નિશાન લગવા લે **لم يكن الذين كفروا من اهل** ઇસ તરહ નિશાન લગવા લે **والمشركين و المنفكين** અબ પૂરી આયત એક

સાંસ મેં પળાએં ફિર દૂસરા હિસ્સા ઇસ તરહ એક સાંસ મેં પળાએં. **والمشركين و المنفكين حتى تأتيهم البينة.** رسول من الله يتلوا صحفا مطهرة. فيها كتب قيمة. ઇસ તરહ મઝકૂરહ આયત ચાર સાંસ મેં મુકમ્મલ હોગી પૂરી સૂરત ઇસી તરહ પળાએં.

ઇસ તરતીબ સે પળાને સે બચ્ચે મેં આયતે પાક પળને કી તાકત પૈદા હોગી ઓર નાઝિરહ ખ્વાની મેં રવાની આતી જાએગી નીઝ વકફ ઓર ઇઆદા કા તરીકા ભી બચ્ચા સીખ લેગા.

એક સૂરત ઇસ તરહ મુકમ્મલ હો જાએ તો અબ દૂસરી સૂરત (ઝિલઝાલ) માકબ્લ મેં મઝકૂર તરતીબ કે મુતાબિક શુરૂ કરેં યઅની સૂરત કે તમામ અજઝા બ્લેકબોર્ડ પર માકબ્લ કી તરતીબ કે મુતાબિક હલ કરાએં ફિર બ્લેકબોર્ડ સે હટ કર પારએ અમ્મ સે રવાની ઓર મુકમ્મલ આયત પળને કી મશક કરાએં.

ખુલાસાએ કલામ:

હર સૂરત મેં દો કામ હલ્લે આયત યઅની આયત કે જુમ્લે હલ કરાના ઓર ક્વાઈદ કે ઇજરા કે લિયે બોડ, કા ઇસ્તેઅમાલ હોગા ઓર તીસરા કામ પૂરી આયત પળને કી સલાહિયત ઓર રવાની કે લિયે બોર્ડ સે હટ કર પારએ અમ્મ મેં મઝકૂરહ તરતીબ કે મુતાબિક મેહનત કી જાએ. ઇસ તરતીબ સે એક

રૂબુઅ યઅની સૂ.બચ્ચિનહ સે સૂ.નાસ તક મુકમ્મલ હો જાને કે બાદ બોર્ડ કા ઇસ્તેઅમાલ છોળ દેં ઓર પારએ અમ્મ કે અંદર ખૂદ બચ્ચો કે પાસ આયત હલ કરાએં.

નોટ: બાઝ મુદરિસીન બહોત જલ્દ ફેસ્લા કર લેતે હેં કે એક સાંસ મેં બચ્ચા પૂરી આયત નહીં પળ સકતા યે ગલત હે બચ્ચો કો તરતીબ દેં કે આપ પૂરી આયત પળ સકતે હો કોશિશ કરો અગર આપને બચ્ચા જહાં ચાહે વહાં વકફ કરને દિયા તો ગલત વકફ ઓર ગલત ઇઆદા કી આદત પળ જાએગી.

નીઝ આયત હલ કરાતે વકત કમઝોર બચ્ચો કા ખાસ ખ્યાલ કરેં જઝમવાલે હર્ફ નીઝ મુશદ્દ હર્ફ કો કિસ તરહ પઢા જાતા હે સમજાએં. ઇસ તરહ હુરૂફે કમરી ઓર શમસી મેં અકષર ગલતિયાં હોતી હેં લિહાઝા ઉસકે પળને કા આસાન તરીકા બતા દેં કે અલિફ ઓર લામ જહાં આએ વહાં અલિફ તો કબી નહીં પળા જાતા ઓર લામ પર જઝમ હો તો પળહેંગે વરના નહીં બલ્કે અલિફ ઓર લામ કે બાદ વાલે હર્ફ સે મિલા કર પળા જાએગા. જૈસે **و الشمس**.

રૂબુઅ કે બાદ સબક પઢાને કા તરીકા

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ (۱) عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ (۲) الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ (۳) كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (۴) ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (۵) أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا (۶) وَ الْجِبَالَ أَوْتَادًا (۷)

وَخَلَقْنَاكُمْ أَرْوَاجًا (۸) وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُباتًا (۹) وَجَعَلْنَا
الَّيْلَ لِبَاسًا (۱۰) وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا (۱۱)

મસલન મઝકૂરહ ગિયારહ આયાત કા સબક પળના હે તો દસ મિનટ ઉનકો મુતાલઆ કા મોકા દે તાકે વોહ ખુદ આયાત હલ કરને કી કોશિશ કરે દસ મિનટ કે બાદ સબક ઇજતિમાઈ તોર પર શુરૂ કરે કિસી એક બચ્ચે સે કહેં તુમ પેહલી આયત પળહો (۱) عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ દો તીન બચ્ચો કે પાસ યે આયત પળહા કર દૂસરી આયત (۲) عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ કિસી એક કે પાસ પળહાએ ઇસી તરહ તીસરી આયત الَّذِي هُمْ فِيهِ કિસી એક બચ્ચે કે પાસ પળહાએ ફિર ઉનસે કહેં કે તુમ તીનોં આયાત એક સાંસ મેં પળહને કી કોશિશ કરો. ઇસ કામ કે લિયે ઉનકો દો મિનટ કા મોકા દે ફિર ઉનસે સવાલ કરે કોન એક સાંસ મેં તીનોં આયાત પળહ સકતા હે દો તીન બચ્ચો કે પાસ પળહાને કે બાદ પૂરી જમાઅત કે પાસ એક સાંસ મેં તીનોં આયતેં પળહાએ.

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ (۱) عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ (۲) الَّذِي
هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ (۳)

ઇસી તરહ ચોથી ઔર પાંચવી આયત અલગ અલગ હલ કરાને કે બાદ દોનોં કો એક સાંસ મેં પળહાએ.

كَأَلَّا سَيَعْلَمُونَ (۴) ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (۵)

ફિર આયત નંબર છે ઔર સાત એક સાંસ મેં.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا (۶) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا (۷)

ઇસી તરહ આયત નંબર આઠ ઔર નવ એક સાંસ મેં

وَخَلَقْنَاكُمْ أَرْوَاجًا (۸) وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُباتًا (۹)

ફિર આયત નંબર દસ ઔર ગિયારહ એક સાંસ મેં.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا (۱۰) وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا (۱۱)

ઇસ તરહ ઇસ સબક મેં પાંચ મરતબા વકફ હોગા.

અગર કોઈ આતય બળી હે તો પેહલે ઉસકે જુમ્હે અલગ અલગ બચ્ચો સે પળહા કર ફિર દો તીન સાંસ મેં પૂરી આયત પળહાએ. ઇસ તરતીબ સે તીન સૂરતેં (સૂ.નબા, સૂ.નાઝિઆત ઔર સૂ.અબસ) મુકમ્મલ હો જાને કે બાદ તકરીબન અકષર બચ્ચે રવાની કે સાથ નાઝિરહ પળહને લગેંગે.

❖ફતીન (ઝહીન) કી તઅલીમ કા તરીકા❖

(૧) તઅલીમ વ તદરીસ મેં ઇનફિરાદી ઇખ્તિલાફાત કો મલહૂઝ રખના બહોત ઝરૂરી હે કયુંકે ઉસકે બગૈર તમામ બચ્ચો કે લિયે તઅલીમ હાસિલ કરને કે મવાકેઅ બહમ નહીં પહોંચાએ જા સકતે.

(૨) ઇનફિરાદી ઇખ્તિલાફાત પર રોશની ડાલને કા મુઅસ્સિર ઝરિયા ઝહની આઝમાઈશોં કા હે ઉનકી મદદ સે મુતવસ્સિત, ગબી, ઝહીન તલબા કી બઆસાની શનાખ્ત કી જા સકતી હે.

(૩) ઇન્ફીરાદી ઇખ્તિલાફત મુદરિસ કી ઇન્ફીરાદી તવજ્જુહ પર ઝોર દેતે હેં તાકે જમાઅત કા હર તાલિબે ઇલ્મ અપની ઇસ્તેઅદાદ કે મુતાબિક ઇલ્મ હાસિલ કર સકે.

(૪) જિસ તરહ સુસ્ત રફતાર બચ્ચોં કો આમ તૌર પર અપને હાલ પર રેહને દિયા જાતા હે ઇસી તરહ ફતીન ઔર ગૈર મઅમૂલી ઝહાનતવાલે બચ્ચોં કી તઅલીમ કા મુનાસિબ બંદોબસ્ત નહીં કિયા જાતા. હાલાંકે ઉનકી તઅલીમ કા ખાસ ખ્યાલ રખના બહોત ઝરૂરી હે.

ઝહીન તાલિબે ઇલ્મ કી તઅલીમ કે ત્રીન તરીકે મુરવ્વજ હેં (૧) ઇસ્રાઅ (૨) નિસાબ કી વુસ્અત (૩) મુસ્તકિલ અલગ જમાઅત કા કિયામ.

❖નિસાબ કી તવસીઅ❖

ઉન તમામ કી તફસીલ યહાં મકસૂદ નહીં હે લેકિન હમારે ગુજારત કે મકાતિબ મેં સબસે બેહતર તરીકા નિસાબ કી તવસીઅ હે. યે તરીકા ફતીન બચ્ચોં કે મસાઈલ કા બેહતરીન હલ હે. વોહ રેહતે તો ઇસી જમાઅત મેં હેં જિસમેં ઉનકે હમઉમ્ર મૌજૂદ હોતે હેં લેકિન ઉનકા નિસાબ આમ બચ્ચોં સે ઝિયાદહ હોતા હે યે ઇઝાફા ઉનકી ઝહની તસ્કીન ઔર તઅલીમ કી વુસ્અત કા બાઈસ હોતા હે. લેકિન મુદરિસ ઇસ તરીકે કે ઇસ્તેઅમાલ કે વકત યે ઝરૂર ખ્યાલ રખે કે બાઝ ઝહીન

બચ્ચોં કી કાબિલિયત મદે નઝર રખને સે દૂસરે બચ્ચોં મેં અપની કમી ઔર નાકામી કા એહસાસ ન હો. બહરહાલ ઇસ તરીકે મેં ફતીન બચ્ચોં કે મસાઈલ કા હલ પોશીદહ હે. ઇસ લિયે ઇસ તરીકે કો મલહૂઝ રખતે હુવે પારએ અમ્મ કે બચ્ચે કો આગે કૈસે બળાયા જાએ એક આઝમૂદહ તરીકા પેશ કરતા હું.

ઝહીન બચ્ચોં કો મુકલ્લફ બનાએ કે તુમ ખુદ સૂરએ કદ્ર સે મુતાલઆ કરો ઔર યવમિયહ એક સફહા યા આધા સફહા ખુદ હલ કરને કી કોશિશ કરો જબ દો ત્રીન સફહે હલ કર લો તો આ કર સુના દો જબ કોઈ બચ્ચા સુના દે તો ઉસકી હોસ્લા અફઝાઈ ફરમાએ જિસસે વોહ ખુદ ભી આગે બળેગા ઔર દૂસરે બચ્ચે ભી આગે બળેને કી કોશિશ કરેંગે. આપ દેખેંગે કે ચંદ ઐયામ મેં ચંદ બચ્ચે પારએ અમ્મ ખુદ મુકમ્મલ કર લેંગે જબ પારએ અમ્મ મુકમ્મલ હો જાએ તો પેહલા પારા ઉનકે પાસ બઝરિયે મુતાલઆ હલ કરાએ.

નોટ: ઝહીન ઔર ફતીન બચ્ચોં કો આગે બળાને કા મતલબ યે નહીં હે કે ઉનકો જમાઅત સે અલગ કર દિયા જાએ બલકે જમાઅત કે અસ્બાક ઔર દીગર ઇજતિમાઈ ઉમૂર મેં શરીક કર કે આગે બળાયા જાએ.

❖આમોખ્તા કી તરતીબ❖

દરજાતે હિફઝ મેં જિસ તરહ બઉનવાન સબક પારા

ગુઝિશ્તા પાંચ છે અસ્બાક રોઝાના સુને જાતે હેં ઇસી તરહ મકતબ મેં ભી રોઝાના તીન અસ્બાક હમારે યહાં મદ્રસા તઅલીમુલ ઇસ્લામ કાપોદ્રા મેં સુનને કા મઅમૂલ હે. ઉસકી તરતીબ યે હે કે આમોખ્તા ઇજતિમાઈ તૌર પર હોગા કિસી એક બચ્ચે કે પાસ પળહાએ બાકી બચ્ચે સુને એક બચ્ચા આધા સફહા પળહ લે તો દૂસરે કે પાસ આધા સફહા પળહાએ. સબક યા આમોખ્તા સુનને મેં હસ્બેઝૈલ ચંદ ઉમૂર કા ખ્યાલ રખે.

(૧) સબક યા આમોખ્તા ઇજતિમાઈ તૌર પર સુને એક બચ્ચા પળહે ઔર સારે બચ્ચે સુને.

(૨) અગર બચ્ચા ગલતી કરે તો ફોરન ઉસ્તાદ ખુદ ન બતા દે બલ્કે બચ્ચે કો ખુદ અપની ઇસ્લાહ કરને દે.

(૩) અગર વોહ ખુદ અપની ઇસ્લાહ કર લે તો ઉસસે સવાલ કરે કે પેહલે આપને કયા ગલતી કી થી જવાબ દે તો ફિબહા વરના દૂસરોં સે સવાલ કરે.

(૪) અગર સબક સુનાનેવાલા બચ્ચા અપની ઇસ્લાહ ખુદ ન કર સકે તો દૂસરે બચ્ચોં સે સવાલ કરે કે ઉસને કયા ગલતી કી હે દૂસરે બચ્ચોં કો જવાબ કે બાદ સબક સુનાનેવાલે બચ્ચે સે કહા જાએ કે ગલતી કી ઇસ્લાહ કર કે પળહો.

નોટ:

ઇસ તરહ ઇજતિમાઈ તૌર પર સુનને સે તલ્બા કી પૂરી

તવજ્જુહ સબક કી તરફ હોગી ઔર ગલતી કી ઇસ્લાહ ઇજતિમાઈ તૌર પર હોતી રહેગી. બલ્કે ગલતી પર વાકિફિયત ઔર સહીહ વ ગલત કે દરમિયાન ફેસ્લે કી ઇસ્તિઅદાદ ભી પૈદા હોગી દો દો તીન તીન બચ્ચે અપને પાસ બુલા કર સુના જાએ તો મઝકૂરહ બાલા ફવાઈદ હાસિલ ન હોંગે ઔર વક્ત ભી ઝિયાદહ સર્ફ હોગા.

સબક પળાને કા ગલત તરીકા

બાઝ મુદરિસીન કા સબક પળાને કા તરીકા યે હે કે વોહ આયત કા એક ટુકળા પળહાતે હેં ઔર તલ્બા ઉસકો તીન મરતબા પઢતે હેં ઇસ તરહ ગોયા આયત રટાઈ જા રહી હે ઇસ લિયે બચ્ચે રટા હુવા પળહ લેતે હેં હલ્લે આયત કી ઇસ્તિઅદાદ નહીં હોતી એસે બચ્ચોં કો દરમિયાન આયત સે યા દરમિયાને સૂરત સે પળહાયા જાએ તો નહીં પળહ પાતે મસલન સૂ.બચ્ચિનહ મેં **یتلو صحفاً مطهرة فيها كتب قيمة** સે પળહાયા જાએ તો નહીં પળહ સકતા ફિર ઉસી બચ્ચે કો શુરૂ સૂરત સે પળહાયા જાએ તો વોહ શુરૂ સે પળહતે પળહતે આયત કા મઝકૂર હિસ્સા ભી પળહ લેગા હાલાંકે યહી હિસ્સા પેહલે નહીં પઢ સકા થા ઉસકી વજા યહી હે કે આયત હલ કરને કા તરીકા સિખાયા હી નહીં ગયા બલ્કે રટાયા ગયા હે.

દૂસરી ગલતી:

એક બળી ગલતી બાઝ મુદરિસીન યે ભી કર રહે હેં કે એક મુકમ્મલ જમાઅત જો ઉનકો દી જાતી હે વોહ ઉનકે ટુકળે કર કે એક કે અંદર સે તીન ચાર જમાઅત કર દેતે હેં મસલન: રપ તલ્બા ને પારએ અમ્મ એક સાથ શુરૂ કિયા લેકિન ચંદ અય્યામ કે બાદ ઉસ્તાદે મોહતરમ ને યે એક જમાઅત ચાર જમાઅત મેં તબ્દીલ કર દી ઓર તઅજ્જુબ કી બાત તો યે હે કે સબ કે સબક કે દરમિયાન એક દો સૂરત કા ફર્ક હોતા હે મસલન: એક જમાઅત સૂ.તકાસુર પળહ રહી હે દૂસરી સૂ.હુમઝહ સાલ કે આખિર મેં તો નિસાબ સબ કા પૂરા હોગા તો ફિર એક જમાઅત કો અલગ અલગ જમાઅત મેં તકસીમ કરને કા કયા મતલબ? ઇસ તરતીબ મેં બહોત સે નુકસાનાત હેં એક ઝાહિરી નુકસાન તો યે હે કે જબ એક જમાઅત કો ચાર હિસ્સે મેં તકસીમ કર દિયા ગયા યો ઉસ્તાઝ મદ્રસે કે એક સો બીસ (૧૨૦) મિનટ મેં સે એક જમાઅત કે લિયે સિર્ફ તીસ મિનટ ફારિગ કર સકેગા ગોયા બચ્ચા આપકો એક સો બીસ (૧૨૦) મિનટ દે રહા હે ઓર આપ ઉન પર તીસ મિનટ સર્ફ કર રહે હેં ઓર બચ્ચા આપસે સિર્ફ તીસ મિનટ ઇસ્તિફાદા કરતા હે બાકી ૮૦ મિનટ મેં સે કાફી મિનટ ઝાયેઅ હો જાએગી. ઓર ઉસ તીસ મિનટ મેં પારએ અમ્મ કા સબક

સુનના ઓર નયા સબક પળહાના ઉર્દુ કા કાયદા પળહાના ઓર ઉસકા સબક સુનના યે સારે કામ સિર્ફ તીસ મિનટ મેં કરને હેં નતીજા યે હોગા કે આખરી જમાઅતોં કે લિયે ઉસ્તાઝ વક્ત નહીં નિકાલ સકેગા. લિહાઝા દૂસરી જમાઅતેં પીછે હોતી જાએગી ઉનકે પીછે રેહને કી વજહ હમારી યે ગલત તરતીબ હે અકષર મુઅલ્લિમીન કો શિકાયત રેહતી હે તઅદાદ ઝિયાદહ હે વક્ત કી કિલ્લત હે તો ઉસમેં હમારે યે ગલત તરીકે કા ભી દખલ હે. અહકર ને જો તરીકા સબક પળહાને કા ઝિક્ર કિયા હે આપ ઉસ પર અમલ કર કે દેખેં ઝરૂર આપ દો ઘંટે મેં સે કુછ મિનટ કમઝોર બચ્ચોં કે લિયે નિકાલ સકેંગે જિનકો આપ દીગર બચ્ચોં કો કામ મેં મશગૂલ કર કે કમઝોર બચ્ચોં કી કમઝોરી દૂર કરને મેં સર્ફ કર સકેંગે.

❖ સિહહત ઓર લેહજા પર મેહનત ❖

(૧) તમામ બચ્ચે એક લેહજે મેં કુર્આને પાક પળહેં ઉસકે લિયે કોઈ એક આસાન સહીહ લેહજા જિસે બચ્ચે બસહૂલત અખ્ત કર સકેં મુતઅય્યન કર કે પારએ અમ્મ કી ચંદ સૂરતેં બઝરિયે ટેપ બાર બાર સુનાઈ જાએં સુનતે સુનતે તમામ કા લેહજા એક હો જાએગા.

(૨) હુરૂફ કી સિહહત:

સબસે પેહલે તમામ બચ્ચોં કો જાંચ લેં કે હુરૂફ કી

અદાયગી સહીહ હે યા નહીં જિસ હુરફ કી અદાયગી સહીહ ન હો ઉસકો સહીહ કરાએ. રોઝાના સબક શુરુ કરને સે કબ્લ દો ત્રીન બચ્ચો કો ખળા કર કે ઉનસે (અલિફ સે યા) તક પૂરી તખ્તી મઅ સિહહત સુને.

(૩) કવાઈદ કી રિઆયત:

હુરફ કી સહીહ અદાયગી ઓર કવાઈદ કી રિઆયત કે સાથ સબક મશક કરાએ યાહે ગુઝિશ્તા સાલોં મેં બચ્ચો કો કવાઈદ યાદ ન કરાએ ગયે હોં ચંદ સૂરતેં ઇસ તરહ મશક કરાને કે બાદ આપ દેખેંગે બચ્ચે કવાઈદ યાદ ન હોને કે બાવજૂદ કવાઈદ કી રિઆયત કે સાથ કુર્આને પાક પળહ રહે હેં ઇઝહાર ઇદગામ ઇખ્શા કા કાયદા મઅલૂમ નહીં હે લેકિન બચ્ચા ઇઝહાર કી જગા ઇઝહાર ઓર ઇખ્શા કી જગા ઇખ્શા ઓર ઇદગામ કી જગા ઇદગામ કર રહા હે યે કુર્આને પાક કી ખુસુસિયત હે.

નોટ: કવાઈદ રિઆયત કે સાથ સબક મશક કરાને કે સાથ સાથ એક મહીને મેં કમ અઝ કમ એક કાયદા સિખાએ મસલન નૂન સાકિન ઓર તનવીન કી ચાર હાલતોં મેં સે પેહલે મહીને મેં ઇઝહાર ઓર દૂસરે મેં ઇદગામ ઓર ત્રીસરે મેં ઇખ્શા કા કાયદા સિખાએ ઇસ તરહ એક સાલ મેં કાફી કવાઈદ મુસ્તહઝર હો જાએંગે.

એક ગલત નઝરિયહ:

પારએ અમ્મ પળાનેવાલે ઉસ્તાદ કી ઝિમ્મેદારી હે કે વોહ સિહહત કે સાથ કુર્આને પાક પળહાએ. યાહે ગુઝિશ્તા સાલોં મેં નૂરાની કાયદા યા અહસનુલ કવાઈદ યા ઓર કોઈ કાયદા પળાનેવાલે ઉસ્તાદ ને સિહહત કા ખ્યાલ ક્રિયા હો યા ન ક્રિયા હો બહોત સે મકાતિબ મેં જાના હુવા વહાં કે અસાતિઝહ કા એક નિહાયત ગલત નઝરિયહ યે હે કે કુર્આન કી સિહહત તો દારૂલ ઉલૂમ મેં હોગી મકતબ મેં નહીં હાલાંકે બહોત સે મકાતિબ હેં જહાં બચ્ચે મઅ સિહહત ઉમ્દહ લેહજે મેં કુર્આન પળહતે હેં ઝરા ગૌર કીજીયે અલ્લાહ પાક ને સવાલ કર લિયા કે તુમને ગલત કુર્આન કયું પળહાયા તો કયા હમ યે જવાબ દે સકતે હેં કે મઅ સિહહત કુર્આન પળહાનાદારૂલ ઉલૂમ કે મુદરિસીન કી ઝિમ્મેદારી થી હમારી નહીં ઓર કયા મકતબ કે સારે બચ્ચે દારૂલ ઉલૂમ મેં દાખલા લેંગે જહાં ઉનકા કુર્આન સહીહ હો ઝાહિર હે અકષરિયત એસી હે જો દારૂલ ઉલૂમ મેં જાનેવાલી નહીં હે તો કયા યે હંમેશા ગલત કુર્આન પળહતે રહેંગે.

હઝરત થાનવી રહ. કા મલફૂઝ:

હઝરત અકદસ હકીમુલ ઉમ્મત થાનવી રહ. કા મલફૂઝ હે કે જો મુદરિસ સિહહત કે સાથ કુર્આન નહીં પળહાતા ઉસકે લિયે તન્ખવાહ લેના જાઈઝ નહીં હે.

ખુદા કે વાસ્તે અપની જિમ્મેદારી કો સમજિયે ઓર ઉમ્મત કે બચ્ચો પર રહમ કીજીયે અગર આપ કોશિશ ઓર જિમ્મેદારી કે એહસાસ કે સાથ પઢા નહીં સકતે તો નાહક બચ્ચો કી ઉમ્મ ઓર ઇસ્તેઅદાદ બરબાદ ન કરેં ઉસકા ગુનાહ ચોરી રેહઝની સે ભી બદતર હે કયુંકે માલ અસબાબ ફિર ભી મિલ સકતા હે લેકિન ગુઝરી હુઈ ઉમ્મ વાપિસ નહીં આ સકતી નીઝ બિગળી હુઈ ઇસ્તેઅદાદ આમ તૌર પર દુરસ્ત નહીં હોતી.

واخر دعوانا عن الحمد لله رب العالمين
ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم و تب علينا انك
انت التواب الرحيم- و الصلوة و السلام على اشرف
الانبياء و المرسلين و على اله واصحابه اجمعين
برحمتك يا ارحم الراحمين-

અહકર: ઇસ્માઇલ અહમદ લૂલાત કાપોદ્રવી

હર બયાન મેં મદે નઝર ઉમૂર કી ઇજમાલી ફેહરિસ્ત

મુફરદાત	મુફરદાત મેં બચ્ચો કો સબસે પેહલે નુકતોં કી પેહયાન મઅ ગિનતી કરાઈ જાએ. ઉસકે બાદ ચાર કામોં પર મેહનત કી જાએ. (૧) હુરૂફ કી કિતાબત : સબસે પેહલે લિખના સિખાયા જાએ મસલન: ب ت ث લિખના પેહલે સિખાયા જાએ. ઉસકે બાદ ઉસકી શનાપ્ત કરાઈ જાએ. (૨) હુરૂફ કી શનાપ્ત: નુકતોં કી તબ્દીલી કે સાથ હુરૂફ કી પેહયાન કરાએ. તરતીબ અલિફ બાઈ કે બાદ તરતીબે મોઅજમી કી મશક કરાને સે હુરૂફ કી શનાપ્ત મેં નિહાયત પુત્તગી હોગી. (૩) સિહહતે હુરૂફ: હુરૂફ કી અદાયગી કી તરફ પાસ તવજ્જુહ કી જાએ. (૪) હિફઝે હુરૂફ: હુરૂફે તહજજી અઝબર કરાએ જાએ. (ઝબાની સુને જાએ)
મુરક્કબાત	મુરક્કબાત મેં ત્રીન કામ અંજામ દેના હે (૧) હુરૂફ કી મુખ્તાલિફ શકલેં યઅની અસલી શકલ કે સાથ ઇબ્તિદાઈ શકલ, દરમિયાની શકલ, આખરી શકલ કી પેહયાન કરાઈ જાએ. (૨) હર શકલ કી મિસાલેં કુર્આન સે તલાશ કર કે બ્લેક બોર્ડ પર ઝહન નશીં કરાઈ જાએ. (૩) મશક ફિલ કુર્આન: યઅની કુર્આને પાક કી એક આયત બઅદહુ એક સુરત બ્લેક બોર્ડ પર લિખ કર તમામ હુરૂફ કી શનાપ્ત ફરદન ફરદન (એક એક કર કે) તમામ બચ્ચોં કે પાસ કરાએ. નાઝિરહ કુર્આન ખ્વાની કે લિયે યે પેહલી સીળી હે.
હરકાત કા બયાન	હરકાત કે બયાન મેં પાંચ કામ મદે નઝર રહેં (૧) હરકાત કી પેહયાન (૨) અલિફ સે યા તક તમામ હુરૂફ કી હિજ્જે (૩) અલિફ સે યા તક તમામ હુરૂફ કી રવાં, રવાં કી મશક ઝિયાદહ કરાએ હિજ્જે કા ઝિયાદહ આદી ન બનાએ વરના અલ્ફાઝ કા બિલા તઅમ્મુલ (બગૈર સોચે) પળહના દુશ્વાર હોગા. (૪) દો હર્ફ જોડ કર પળહના સિખાયા જાએ ફિર સે (ત્રીન) હરફી ફિર ચાર હરફી અલ્ફાઝ કી મશક કરાએ. (૫) નુક્તા ઓર હરકાત કી તબ્દીલી કર કે એક લફઝ સે કઈ અલ્ફાઝ બનાના સિખાયા જાએ.

તન્વીન કા બયાન	(૧) તન્વીન કી પેહયાન કરાએ (૨) હરકાત ઓર તન્વીન કા ફર્ક સમજાએ (૩) મુનવ્વન (તન્વીનવાલા લફઝ) કો પઢના સિખાએ યઅની ઉસકી હિજ્જે રવાં, તન્વીન કી તખ્તી કી ઇજહાર ઓર ઇખ્ફા દોનોં તરહ પળહને કી મશક કરાએ.
જઝ્મ કા બયાન	જઝ્મ કે બયાન મેં પાંચ ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ. (૧) જઝ્મ કી પેહયાન (૨) સાકિન બનાને કા તરીકા (૩) સાકિન હર્ફ પળહને કા તરીકા ઓર ઉસકા કાઈદહ (૪) સે હરફી ફિર ચાર હરફી અલ્ફાઝ કી મશક (૫) હરકાત ઓર જઝ્મ કી તખ્તીલી કર કે મુખ્તલિફ અલ્ફાઝ કી મશક કરાઈ જાએ મસલન سُورَةُ દરમિયાની હર્ફ પર જઝ્મ હે તો આખરી હર્ફ તા પર જઝ્મ ઓર સીન પર ઝબર લગા કર પ્રજહાએ. મસલન: سُورَةُ .
અલિફ મદહ	ચાર બકામ મદે નઝર રહે. (૧) ઝબર ઓર અલિફ મદહ કા ફર્ક ઓર ઉસકી અદાયગી (૨) બ્લેક બોર્ડ કા ઇસ્તેઅમાલ કર કે કઈ મિસલોં સે અલિફ મદહ કા કાઈદહ ઝહન નશી કરાએ. (૩) કાઈદહ કી તઅબીર ઝબાની કરાઈ જાએ. (૪) સિહહત કા ખ્યાલ.
વાવ મદહ	(૧) પેશ ઓર વાવ મદહ કા ફર્ક ઓર ઉસકી અદાયગી (૨) મિસાલોં સે કાઈદહ સમજાયા જાએ, બતાએ કે વાવ મદહ કી દો નિશાની હે પેહલી વાવ સાકિન હો, ઓર દૂસરી ઉસસે પેહલે પેશ હો (૩) કાઈદહ કી તઅબીર ઝબાની કરાઈ જાએ (૪) સિહહત કા ખ્યાલ.
યા મદહ	(૧) ઝેર ઓર યા મદહ કા ફર્ક ઓર ઉસકી અદાયગી (૨) મિસાલોં સે કાઈદહ સમજાયા જાએ, બતાએ કે યા મદહ કી દો નિશાની હે પેહલી યા સાકિન હો, ઓર દૂસરી ઉસસે પેહલે ઝેર હો (૩) કાઈદહ કી તઅબીર ઝબાની કરાઈ જાએ (૪) સિહહત કા ખ્યાલ રખા જાએ.
હરકાતે મદહ	(૧) ઝબર ઓર ખબા ઝબર, ઝેર ઓર ખળી ઝેર, પેશ ઓર ઉલટા પેશ કા ફર્ક બએઅતેબાર અદાયગી સમજાયા જાએ (૨) અદાયગી દુરૂસ્ત કરાઈ જાએ (૩) કાઈદહ યાદ કરાયા જાએ.

હુરૂફે લીન	(૧) વાવ લીન કી અલામતે બતા કર વાવ લીન ઓર વાવ મદહ કા ફર્ક સમજાએ (૨) કાઈદહ ઝહનનશી કરાયા જાએ આરૈ તઅબીર યાદ કરાએ (૩) સિહહતે લફઝી કે લિયે દો બાતોં કા ખ્યાલ રખે (૧) બચ્ચે વાવ લીન આરૈ યાએ લીન કો નર્મ ઓર મઅરૂફ અદા કરે મજહૂલ અદા ન કરે (૨) હુરૂફે લીન કો અદા કરતે વક્ત ખીચ કર અદા ન કરે. વાવ લીન ભી વાવ મદહ કી તરહ હોંટો કે ગોલ હોને સે અદા હોતા હે ઇસ લિયે બચ્ચોં કો હોંટો કે ગોલ કરને કી મશક કરાએ ઓર દાઈરહ કમ સે કમ રખવાએ.
કલકલહ	ત્રીન કામ અંજામ દે (૧) કલકલહ કે પાંચ હુરૂફ ઓર કલકલહ કી દો અલામતે સમજાએ પેહલી અલામત કલકલહ કે પાંચ હુરૂફ મેં સે કોઈ એક હર્ફ હો ઓર દૂસરી અલામત ઉસ હર્ફ પર જઝ્મ હો (૨) અમલી તૌર પર કલકલહ અદા કરકે બચ્ચોં સે નક્કાલી કરવાએ (૩) મિસાલોં કે ઝરિયે હુરૂફે કલકલહ તલાશ કરવા કર, સવાલ કરે.
તશદીદ	તશદીદ કે બયાન મેં પાંચ ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ. (૧) તશદીદ કી શકલ ઓર ઉસકા નામ યાદ કરાએ (૨) મુશદ્દ (તશદીદ વાલા હર્ફ) હર્ફ પળહને કા તરીકા સિખાયા જાએ. નીઝ સમજાએ કે મુશદ્દ હર્ફ દેખને મેં એક હોતા હે લેકિન દર હકીકત દો હે صَلَّ દર અસલ صَلَّ થા એક લામ કો દૂસરે લામ મેં મિલા દિયા હે ઓર તશદીદ મિલાને કી નિશાની હે (૩) કાઈદહ ઝહન નશી કરાયા જાએ (૪) દો હરફી, સે હરફી, ચાર હરફી અલ્ફાઝ નીઝ ડબલ તશદીદવાલે અલ્ફાઝ કી ખૂબ મશક કરાએ કુર્આને પાક મેં આમ તૌર પર બચ્ચે જઝ્મ વાલે ઓર તશદીદ વાલે અલ્ફાઝ મેં ગલ્તી કરતે હે (૫) તશદીદ કી સૂરતોં કી મશક.
ઇદગામે મિસ્લૈન વ મુતજાનિસૈન	(૧) મુતજાનિસૈન વ મુતકારિબૈન કી તઅરીફ યાદ કરાને કી ઝરૂરત નહી હે ઉનકો તો સિર્ફ ઇતના બતા દે કે સાકિન હર્ફ કે બાદ મુશદ્દ હર્ફ હો તો સાકિન હર્ફ નહી પળહા જાએગા (૨) હિજ્જે કા તરીકા સિખા દે.

નૂન ઔર મીમ મુશદદ	ચાર કામ મદે નઝર રહે. (૧) બચ્ચો કો બતાયા જાએ કે નૂન ઔર મીમ મુશદદ કી આવાઝ કહાં સે નિકલતી હે? (૨) ગુન્ના કિસકો કેહતે હે? (૩) દોનોં કી અદાયગી દુરૂસ્ત કરવાએ (૪) કાઈદહ સમઝાને કે બાદ કાઈદહ કી તઅબીર યાદ કરાએ.
નૂન સાકિન ઔર તન્વીન	(૧) બચ્ચો કો બતાયા જાએ કે નૂન સાકિન ઔર તન્વીન દોનોં કી આવાઝ કહાં સે નિકલતી હે? (૨) દોનોં કા ફર્ક સમઝા કર બતાએ કે દોનોં કી આવાઝ યક્સાં હે ઉનકે અદા કરતે વક્ત ગુન્ના હોગા. (૩) ગુન્ના કી મિકદાર.
ઈઝહાર	પેહલે ત્રીન કામ કરને કે બાદ મઝીદ ચાર કામ મદે નઝર રહે. (૧) ઈઝહાર કે મઅના બતાએ (૨) યે બતાએ કે ઈઝહાર કબ હોગા આસાની કે લિયે ઈઝહાર કી અલામત બતાએ કે ઈઝહાર કી દો અલામત હે (૧) તન્વીન યા નૂન સાકિન હો (૨) ઉનકે બાદ હુરૂફે હલકી હો (૩) મિસાલોં સે કાઈદહ ઝહન નશી કરાએ (૪) ઈઝહાર કી અદાયગી સિખાએ.
ઈદગામ	ઈસ બયાન મેં છ કામ મદે નઝર (નઝર કે સામને) રખે. (૧) ઈદગામ કે મઅના સમઝાએ (૨) સાનિયન બચ્ચો કો બતાએ કે ઈદગામ કબ હોગા આસાની કે લિયે ઈદગામ કી અલામત બતાએ (૩) મિસાલોં સે કાઈદહ ઝહન નશી કરાએ નીઝ તકાબુલ કી સૂરત મેં કાઈદહ કી તફ્હીમ કરાએ (૪) ઈદગામ કે અક્સામ ઝહન નશી કરાએ (૫) કાઈદહ કી તઅબીર યાદ કરાએ (૫) મિસાલોં કી હિજ્જે કા તરીકા બતાએ.
ઈખ્શા	(૧) મુફરદાત મેં સે હુરૂફે ઈખ્શા બચ્ચો કે પાસ નિકલવાએ (૨) કાઈદહ ઝહન નશી કરાએ (૩) ઈખ્શા કે મઅના સમઝાએ (૪) કાઈદહ કી તઅબીર યાદ કરાએ (૫) ઈખ્શા કી અદાયગી દુરૂસ્ત કરાએ.

ઈકલાબ	ત્રીન કામ મદે નઝર રખે (૧) ઈકલાબ કા મઅના બતાએ ઔર હિજ્જે કા તરીકા સિખાએ (૨) સમઝાએ કે ઈકલાબ કબ હોગા? (૩) મિસાલોં સે કાઈદહ કી તફ્હીમ ઔર તઅબીર યાદ કરાએ.
ઈદગામે શફવી	પાંચ ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ (૧) ઈદગામે શફવી કી અલામતે બતાઈ જાએ ઈદગામે શફવી કી દો અલામતે હે (૧) મીમ સાકિન હો (૨) મીમ સાકિન કે બાદ દૂસરા મીમ હો (૨) મિસલોં સે કાઈદહ કી તફ્હીમ કરાઈ જાએ ઔર કાઈદહ ઝહનનશી કરાયા જાએ (૩) હિજ્જે કા તરીકા સિખાયા જાએ (૪) અદાયગી દુરૂસ્ત કરાઈ જાએ (૫) કાઈદહ કી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ
ઈખ્શાએ શફવી	ચાર ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ (૧) ઈખ્શાએ શફવી કી અલામતે બતાઈ જાએ ઈખ્શાએ શફવી કી દો અલામતે હે (૧) મીમ સાકિન હો (૨) મીમ સાકિન કે બાદ બા હો. (૨) મિસાલોં સે કાઈદહ કી તફ્હીમ કરાઈ જાએ ઔર કાઈદહ ઝહન નશી કરાયા જાએ (૩) અદાયગી દુરૂસ્ત કરાઈ જાએ (૪) કાઈદહ કી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ.
ઈઝહારે શફવી	ચાર ઉમૂર પર મેહનત કી જાએ (૧) ઈઝહારે શફવી કી અલામતે બતાઈ જાએ ઈઝહારે શફવી કી દો અલામતે હે (૧) મીમ સાકિન હો (૨) મીમ સાકિન કે બાદ બા ઔર મીમ ન હો. (૨) મિસાલોં સે કાઈદહ કી તફ્હીમ કરાઈ જાએ ઔર કાઈદહ ઝહન નશી કરાયા જાએ (૩) અદાયગી દુરૂસ્ત કરાઈ જાએ (૪) કાઈદહ કી તઅબીર યાદ કરાઈ જાએ.

મદ્દે મુત્તસિલ ઔર મદ્દે મુન્ફસિલ	(૧) અવ્વલન સમજાએ કે હુરૂફે મદ્દહ ઔર હરકાતે મદ્દહ મેં એક અલિફ કે બરાબર મદ્દ હોતા થા લેકિન હુરૂફે મદ્દહ કે બાદ યા હરકાતે મદ્દહ કે બાદ હમ્ઝહ આએ તો એક અલિફ સે ઝિયાદહ મદ્દ હોગા. (૨) કિતના મદ્દ હોગા અગર હમ્ઝહ એક કલિમહ મેં હો જૈસે $\frac{م}{م}$ મેં તો ત્રીન અલિફ સે ચાર અલિફ મદ્દ હોગા. ઉસકો મદ્દે મુત્તસિલ કેહતે હૈં ઔર અગર હમ્ઝહ દૂસરે કલિમહ મેં હો તો દો સે ત્રીન અલિફ મદ્દ હોગા ઉસકો મદ્દે મુન્ફસિલ કેહતે હૈં. આસાની કે લિયે બતાએ કે હરફે મદ્દ કે બાદ હમ્ઝહ એન કે સિરે કી શકલ મેં હો તો યે એક કલિમહ મેં હોને કી નિશાની હે ઔર અગર અલિફ કી શકલ મેં હો તો યે દૂસરે કલિમહ મેં હોને કી અલામત હે. (૩) મિસાલોં સે યે બાત સમજાએ તકાબુલી તરીકા ઝહન નશી કરને મેં ઝિયાદહ મુફીદ સાબિત હોગા.
મદ્દે લાઝિમ	(૧) બચ્ચો કો સમજાએ કે હુરૂફે મદ્દહ કે બાદ યા હરકાતે મદ્દહ કે બાદ જઝ્મ યા તશદીદ હો તો ચાર સે પાંચ અલિફ મદ્દ હોગા. (૨) મિસાલોં સે યે બાત ઝહન નશી કરાએ ઔર સાથ સાથ અદાયગી દુરૂસ્ત કરવાએ (૩) મદ્દ કા નામ બતાએ ઔર કાઈદહ કી તઅબીર ઝબાની કરાએ (૪) કાઈદહ કી તફ્હીમ કે લિયે તકાબુલી અંદાઝ ઇષ્તિયાર કિયા જાએ.

